

Die
polnischen Deklinationen
und
Conjugationen

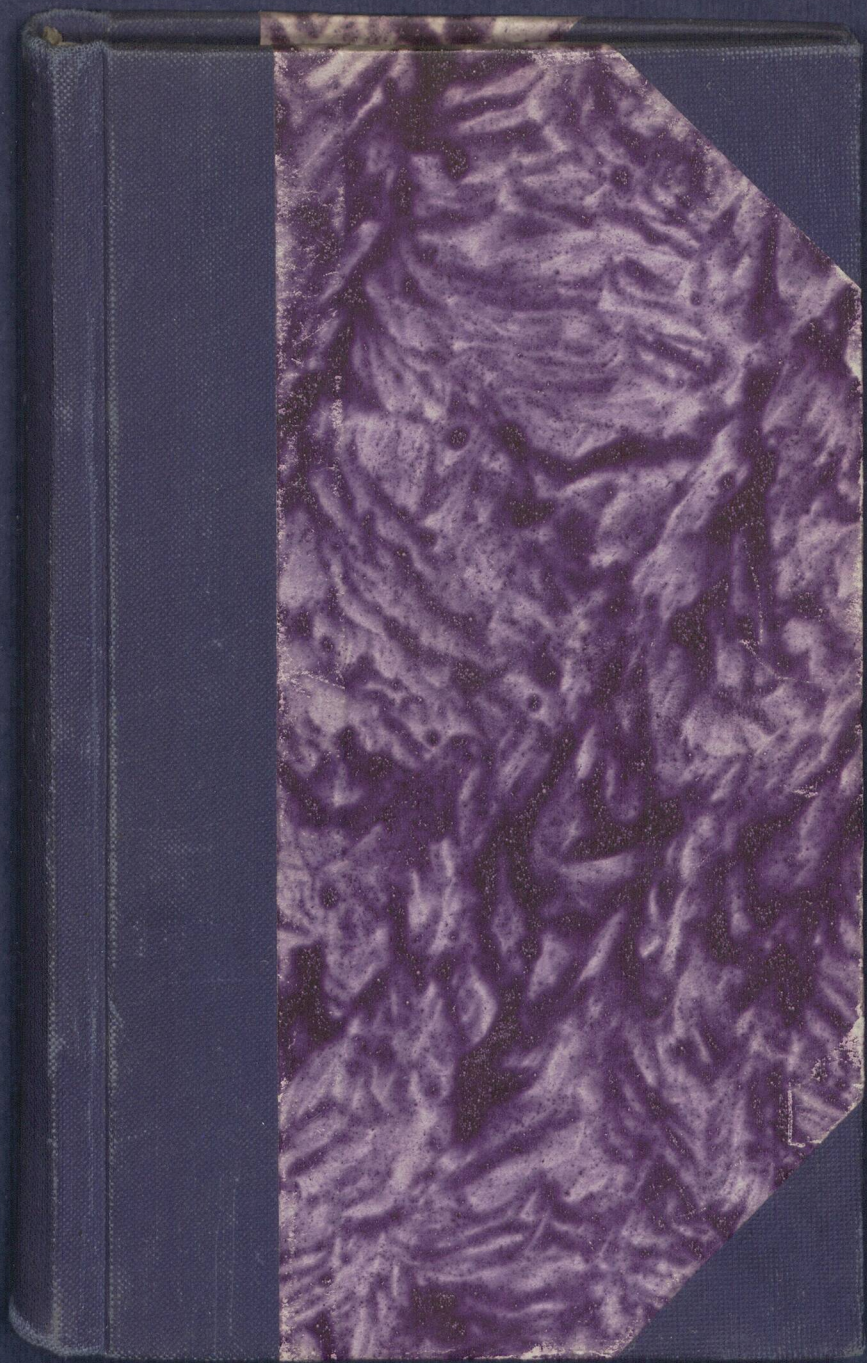
nebst den
nötigsten etymologischen, syntaktischen und
orthographischen Hauptregeln;

so wie
eine Wörterammlung zum Memoriren
für

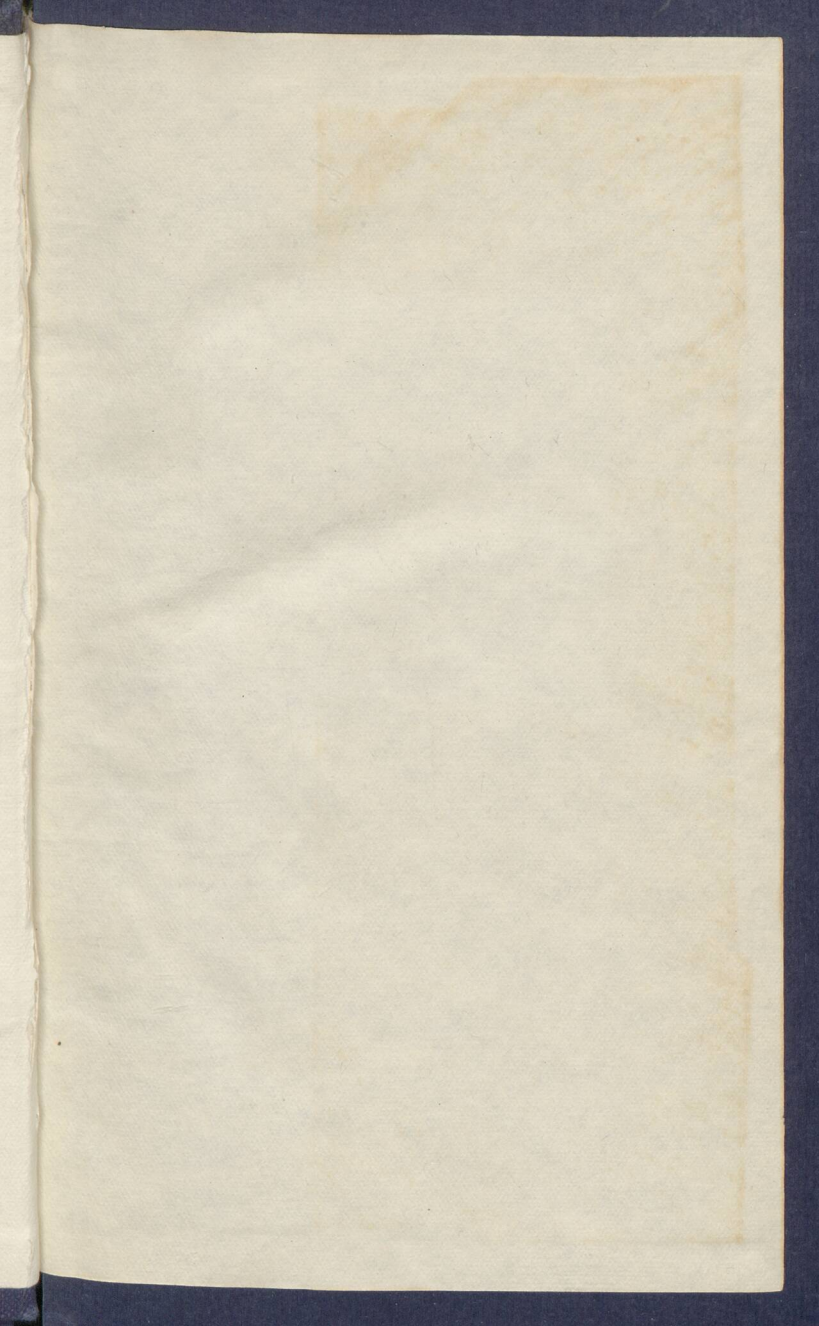
Elementarschüler und untere Klassen in
Bürgerschulen

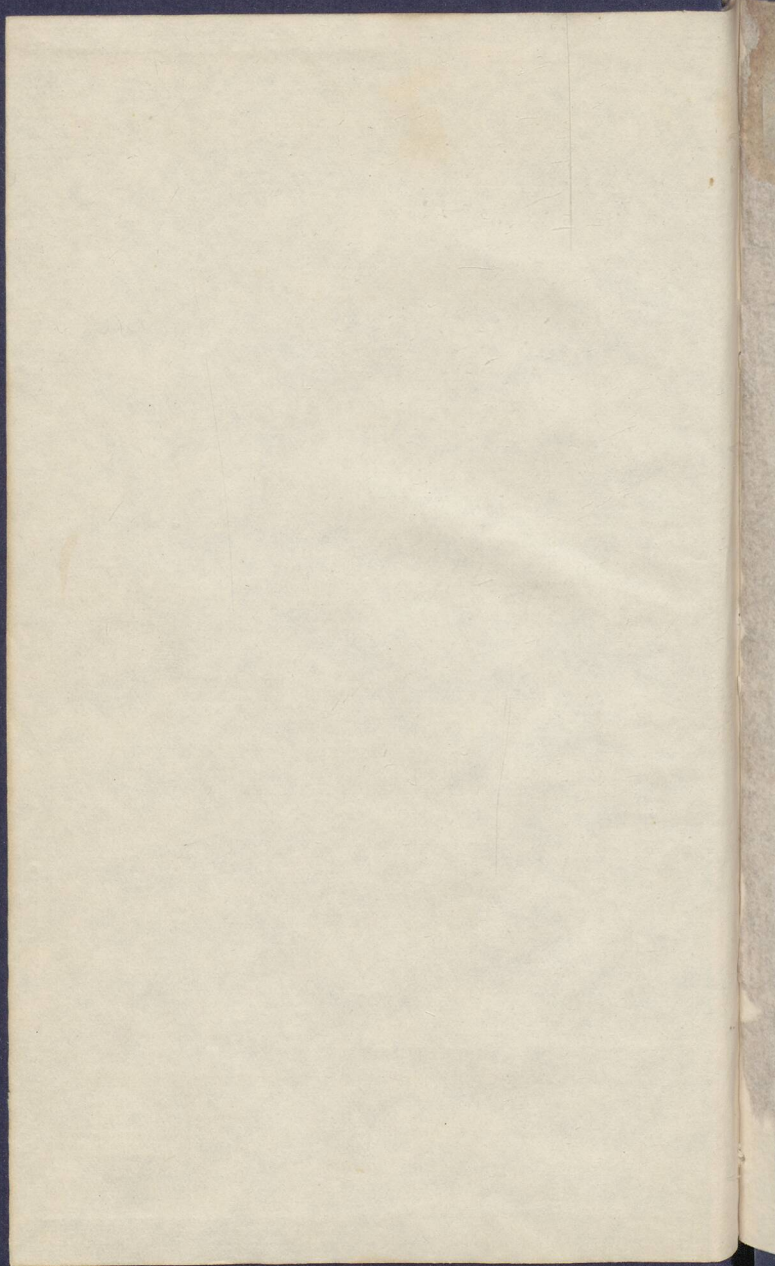
von
Ophovitz
H. Caro,
öffentlichem Lehrer.

Wosen 1831.
Verlag von E. S. Mittler.

Die
polnischen Deklinationen
und
Conjugationen

nebst den

nöthigsten etymologischen, syntaktischen und
orthographischen Hauptregeln;

so wie

eine Wörterammlung zum Memoriren

für

Elementarschüler und untere Klassen in
Bürgerschulen

von

Ostrovny
H. Caro,

öffentlichem Lehrer.

Posen 1831.

Verlag von E. S. Mittler.

ak 2027

228902 I

1950 Dn 3909

Gedruckt bei W. Decker et Comp.
in Posen.

V o r w o r t.

Schon lange fühlten Schulfreunde das Bedürfnis, ein Vorbereitungsbuch zu Grammatiken, das den Begriffsfähigkeiten der Anfänger angepaßt, und für unbemittelte Schüler leicht anzuschaffen sei, zu besitzen.

Selbst Sprachforscher hielten es für wichtig, und nicht unter ihrer Würde, solche anzufertigen, wie Pöliz, Heinrichsen u. a. im Deutschen; Beuster u. m. a. im Lateinischen, und haben Beifall ein-geärntet. *)

Aber auch für die Rechtschreibung haben solche Werkchen, zweckmäßig bearbeitet, großen Vortheil. Selbst der mit den besten Sprachorganen begabte Lehrer wird es nicht zu verhindern vermögen — besonders bei einer starken Schülerzahl — daß einer oder der andere Schüler, anstatt des Vordiktirten dem, den; ihm, ihn; Tag, Tag u. d. g. schreibe,

*) Nicht jeder Elementarlehrer besitzt die Fähigkeit, aus großen Werken das allgemein Nützliche herauszuheben, und für seine Klasse anzupassen; so wie wiederum andre, theils aus Nachlässigkeit, theils aus Arroganz solches unterlassen.

welches Uebel bei der polnischen Sprache noch häufiger eintreten muß, wo der unachtsame, oder auch fern sitzende Schüler, gewiß ciele oder cielen für ciele; jelen für jelen; coś mit coż, jad, jadł; miec, miecz, miedź; wieś, wiesz verwechseln und nieders schreiben wird, und durch Gewöhnheit eingeprägt, kostet es, wie bekannt, nicht wenig Mühe, solche Fehler abzugewöhnen.

Diesen Mangel empfand ich beim Unterrichte der von Einer Hochlöblichen Königlichen Regierung mir anvertrauten obern Klasse einer Elementarschule gar sehr, zu dessen Abhülfe ich vorliegendes Werkchen entworfen, und nachdem ich mich von der Zweckmäßigkeit desselben überzeugt habe, getraue ich mir es einem geehrten Publikum zu übergeben.

In diesem Werkchen habe ich, nach dem mir vorgehaltenen Muster von Beusters lat. Deklinationen und Konjugationen, die polnischen Deklinationen und Konjugationen nach dem Genius dieser Sprache, nebst einigen durchaus nöthigen etymologischen und syntaktischen Regeln aufgestellt, und zwar manches darin den Begriffsfähigkeiten der vor Augen habenden Schüler einfacher, faßlicher und naturgemessener anzuordnen mich bemühet.

Besonders glaubte ich bei der, wie bekannt, schwierigen zweiten Konjugation — bei der ich weder den Unterabtheilungen von Wandke noch den von Mrozinski, aus Gründen, die hier auseinander zu setzen nicht der Ort ist, nicht folgen konnte — einen Mittelweg einschlagen zu müssen, für nothwendig zu

halten, der hoffentlich keine Mißbilligung erlangen wird. *)

Auch habe ich es für nöthig erachtet, in dies Werkchen die Ableitung von den Stammwörtern, die Formen der Bildung der Haupt-, Eigenschafts- und Zeitwörter, so wie die Abstammung der Zeitwörter von Haupt- und Eigenschaftswörtern und umgekehrt, als auch die Formen der Geschlechts- und Zahlendungen aufzunehmen, und obgleich sie vielen Regeln unterworfen sind, und vielen Abweichungen unterliegen, dennoch anschaulich dargestellt, den Anfängern einen überraschenden, angenehmen und lehrreichen Unterricht gewähren. Der Knabe muß mit ihnen zeitlich genug bekannt werden, wenn er den Bau der Sprache auffassen soll. Zu diesem Ende habe ich zugleich jedem Redetheile die Bildung derselben in Beispielen aufgestellt, die der nachdenkende Lehrer zu gebrauchen, erklären und zu vermehren wissen wird.

Die Regeln der Orthographie habe ich in eine Ordnung und Ausführlichkeit gebracht, wie sie — meines Wissens nach — keiner vor mir in einem Schulbuche aufgestellt hat, und dürften solche besonders zu berücksichtigen sein.

Endlich habe ich eine Sammlung von solchen Vokabeln aufgenommen, die in dem Wirkungskreise der

*) Zu wünschen wäre es übrigens, wenn Lehrer mit Erlernung der zweiten Konjugation, bis nach der Einübung der dritten und vierten warten möchten. —

Anfangs Schüler ihre Stelle finden; von denen jedoch solche weggeblieben sind, die mit den deutschen oder in andern Sprachen gegebenen Ausdrücken analog sind, z. B.: Student, Tron, Historya, Parada, Wexel, Sakata u. d. g., welche nur die Bogenzahl vermehrt haben würden, und ohne Uebersetzung leicht zu errathen sind.

Sollte dieser Versuch Beifall finden, so werde ich nächstens einen Anhang — bestehend in Uebungen zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Polnische, in Bezug auf dieses Werkchen, so wie einen Cursus der Geographie für Anfangsschulen zum Drucke befördern.

Posen im September 1830.

Der Verfasser.

Nöthige Vorkenntnisse.

§. 1.

Die polnische Sprache zählt eigentlich nur acht Redetheile (ośm części mowy):

- 1) Rzeczownik (imię). Hauptwort. Substantiv.
- 2) Przymiotnik. Eigenschaftswort. Adjectiv.
- 3) Zaimek. Fürwort. Pronomen.
- 4) Słowo. Zeitwort. Verbum.
- 5) Przysłówek. Beiwort. Adverbum.
- 6) Przedimek, (przyimek). Vorwort. Praeposition.
- 7) Spójnik. Bindewort. Coniunctio.
- 8) Wykrzyknik. Ausrufungswort. Interjectio.

Einige zählen noch dazu:

- 9) Liczbownik. Zahlwort. Num. und
- 10) Imiesłów. Mittelwort. Participium.

Beispiele.

1) człowiek, der Mensch.	2) dobry, gut.
3) on, er.	4) czytać, lesen.
5) krótko, kurz.	6) przy, bei.
7) że, daß.	8) wéy, siehe!
9) trzy, drei.	10) kochany, geliebt.

§. 2.

Bei der Beugung des Haupt-, Eigenschafts- und Fürworts ist zu merken:

- 1) Rodzay, das Geschlecht. Genus.
- 2) Liczba, die Zahl. Numerus.
- 3) Przypadek, Beugefall. Casus.

Das Geschlecht ist dreierlei:

- 1) męski, männlich, masculinum. Oyciec, der Vater.
- 2) żeński, weiblich, femininum. Matka, die Mutter.
- 3) niaki, sächlich, neutrum. Dziecię, das Kind.

Anmerkung.

Jedoch ist hier das Charakteristische der polnischen Sprache zu merken, die im Pluralis nur zwei Geschlechter, nämlich eins für Personen männlichen Geschlechtes und das andere für Thiere und Sachen unterscheidet, z. B.:

- slabi panowie, *m.* schwache Herren; słabe wróble, schwache Sperlinge; głosy, Stimmen;
 ci synowie, diese Söhne; te orły, diese Adler;
 szkoły, Schulen; byli, *m.* sie waren; były, *f. n.*

Die Zahl kann seyn:

- 1) Liczba pojedyncza, einfache Zahl, Sing. syn, der Sohn.
- 2) liczba mnoga, vielfache, Pluralis. Synowie, die Söhne.

Beugefälle nimmt man sieben an:

- 1) Mianownik, Nominativ.
- 2) Dopełniacz, Genitiv.
- 3) Celownik, Dativ.
- 4) Biernik, Accusativ.
- 5) Wołacz, Vocativ.
- 6) Narzędnik, Instrumentalis, und
- 7) Miejscownik, Localis.

Anmerkungen.

- 1) Der Nominativ steht auf die Frage kto? wer? oyciec, der Vater; oder co? was? skarb, der Schatz.
- 2) Der Genitiv auf die Frage kogo? czego? wessen? krola, des Königs; matki, der Mutter.
- 3) Der Dativ — komu? czemu? wem? królowi, dem Könige; matce, der Mutter.

- 4) Der Accusativ — kogo? co? wen? oder was? króla, den König; słowo, das Wort.
- 5) Der Vocativ stehet bei Ausrufungen królu! o! du König.
- 6) Der Instrumentalis — kim? czém? womit? oder wodurch? koniem, mit dem Pferde, und
- 7) Der Localis — w kim? w czém? wo? worin? w kraiu, in dem Lande, u. s. w.

Declinationsformen giebt es im Polnischen drei, für jedes Geschlecht eine. Die männliche zerfällt wieder in 3 Formen, die 1ste für Mannspersonen (Menschen), z. B. król, der König. Die 2te für Thiere, z. B. orzeł, der Adler, und die 3te für Sachen männlichen Geschlechts, z. B. skarb, der Schatz.

Bildung der Hauptwörter.

- 1) Moc- Piek- Młyn- Ces- Gospod- Garb-
Kuch- *arz.*
Kraw- Kup- Niem- Myśliw- *iec.*
Kraw- Kup- Szew- Angiel- Chłop- *czyk.*
Farbi- Kancl- Alk- Kolni- Tal- *erz.*
Rzeź- Nożow- Grzesz- Kano- Pólkow- Robot-
Złot- *nik.*
Chrześcia- Ameryka- Poga- Dworza- Wroclawia-
Warszawia- *nin.*
Pol- Ryb- Żebr- Prus- Pii- *ak.*
Parob- Tur- Kanar- *ek.*
Mno- Króle- Występ- *stwo.*
Po- Prze- Do- Przy- *wóz.*
Ob- na- pod- po- wy- od- w- za- z- *jazd.*
Do- od- po- ob- prze- przy- roz- ws- za- wy-
chód.
Po- nie- prze- *moc.*
- 2) garniec, garniarz — oko, okno, okulary — ogród,
ogrodnik — Pan, państwo — ryba, rybak.

paść, pasza — gubić, zguba — kraiać, kra-
wiec — gadać, gadka — myśleć, myśl — brać,
ubiór.

bogaty, bogać — stary, starość — dobry, do-
broć.

3) Geschlecht und Zahl derselben.

Męski.

Żeński.

Król, der König.

Królowa, die Königin.

Wojewoda, der Wojewode.

Wojewodzina, die Wojewo-
din.

Bóg, Gott.

Bogini, die Göttin.

Chrześcianin, der Christ.

Chrześcianka, die Christin.

Pasierb, der Stieffohn.

Pasierbica, die Stieftochter.

Kozieł, der Ziegenbock.

Koza, die Ziege.

Lis, der Fuchs.

Liszka, die Fuchsin.

Liczba pojedyncza.

Liczba mnoga.

Król, der König.

Królowie, die Könige.

Biskup, der Bischof.

Biskupi, die Bischöfe.

Żyd, der Jude.

Żydzi, die Juden.

Włoch, der Italiener.

Włosi, die Italiäner.

Kot, der Kater.

Koci, die Kater.

Skarb, der Schatz.

Skarby, die Schätze.

Polak, der Pole.

Polacy, die Polen.

Tartar, der Tartar.

Tartarzy, die Tartaren.

Ryba, der Fisch.

Ryby, die Fische.

Noga, der Fuß.

Nogi, die Füße.

Wież, das Dorf.

Wsi, die Dörfer.

Twarz, das Gesicht.

Twarze, die Gesichter.

Ziemia, die Erde.

Ziemie, die Erdarten.

Pole, das Feld.

Pola, die Felder.

Imię, der Name.

Imiona, die Namen.

Cielę, das Kalb.

Cielecia, die Kälber.

§. 3.

Declinations-Tabelle

aller 3 polnischen Declinationen der Hauptwörter.

1ste Declination.	2te Declination.	3te Declination.
N. Consonanten od. ay, ey, iy, oy, uy	a, i oder weiche Consonanten.	e, ę, o.
G. a, u.	y, i.	a.
D. owi, (u)	ie, y, i.	u.
A. wie Nom. oder Gen.	ę, 'a oder wie Nom.	wie Nom.
V. u, ie.	o, oder wie Gen.	wie Nom.
I. em.	ą.	em.
L. wie Vocativ.	wie Dativ.	u, ie.

P l u r a l i s.

N. owie, i, y, e.	y, i, e.	a.
G. ów, i, y.	die Stammsylben, y, i.	die Stammsylben.
D. om.	om.	om.
A. wie Nom. oder Gen.	wie Nom.	wie Nom.
V. wie Nom.	wie Nom.	wie Nom.
I. ami.	ami.	ami.
L. ach.	ach.	ach.

Einige allgemeine Regeln.

- 1) An dem Genitiv Singularis erkennt man, zu welcher Declination das Hauptwort gehört.
Die auf u, zur 1sten Declination.
= = y, i, = 2ten =
= = a, = 1sten oder 3ten Declination.
- 2) Bei der 3ten Declination sind Nom., Accus. und Vocativus gleich.
- 3) Der Dat. Plur. hat durch alle Declinationen om.
- 4) Nom., Accus. und Vocat. Plur. sind sich durch alle Declinationen gleich.
- 5) Der Inst. Plur. hat durch alle Declinationen ami, und der Loc. Plur. ach.

Erste Declination.

Hauptwörter männlichen Geschlechts.

Endung auf Consonanten ay, ey, iy, oy, uy.

Genitiv. a oder u.

A. Personen, osoby.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Król, der König.	Olbrzym, der Riese.
G. Króla, des Königs.	Olbrzyma, des Riesen.
D. Królowi, dem Könige.	Olbrzymowi, dem Riesen.
A. Króla, den König.	Olbrzyma, den Riesen.
V. Królu, o König.	Olbrzymie, o Riese.
I. Królem, mit dem Könige.	Olbrzymem, mit dem Riesen.
L. w Królu, in dem Könige.	Olbrzymie, in dem Riesen.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Królowie, die Könige.	Olbrzymi, die Riesen.
G. Królów, der Könige.	Olbrzymów, der Riesen.
D. Króloom, den Königen.	Olbrzymom, den Riesen.
A. Królów, die Könige.	Olbrzymów, die Riesen.
V. Królowie, o ihr Könige.	Olbrzymi, o ihr Riesen.
I. Królami, mit den Königen.	Olbrzymami, mit den Riesen.
L. w Królach, in den Königen.	Olbrzymach, in den Riesen.

Pan, der Herr.

Biskup, der Bischof.

Syn, der Sohn.

Sas, der Sachse.

B. Thiere, zwierzęta.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Wróbel, der Sperling.	Sep, der Geyer.
G. Wróbla, des Sperlings.	Sepa, des Geyers.
D. Wróblowi, dem Sperling.	Sepowi, dem Geyer.
A. Wróbla, den Sperling.	Sepa, den Geyer.
V. Wróblu, o Sperling.	Sepie, o du Geyer.
I. Wróblem, mit dem Sperling.	Sepem, mit dem Geyer.
L. w Wróblu, in dem Sperling.	Sepie, in dem Geyer.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Wróble, die Sperlinge.	Sepy, die Geyer.
G. Wróblów, der Sperlinge.	Sepów, der Geyer.
D. Wróblom, den Sperlingen.	Sepom, den Geyern.
A. Wróble, die Sperlinge.	Sepy, die Geyer.
V. Wróble, o ihr Sperlinge.	Sepy, o ihr Geyer.
I. Wróblami, mit den Sperlingen.	Sepami, mit den Geyern.
L. w Wróblach, in den Sperlingen.	Sepach, in den Geyern.
Padalec, Ica, der Skorpion.	Tygrys, der Tiger.
Sobol, der Zobel.	Lis, der Fuchs.
Komar, die Mücke.	

C. Sachen, rzeczy.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Skarb, der Schatz.	Noż, das Messer.
G. Skarbu, des Schatzes.	Noża, des Messers.
D. Skarbowi, dem Schatze.	Nożowi, dem Messer.
A. Skarb, den Schatz.	Noż, das Messer.
V. Skarbie, o Schatz!	Nożu, o Messer!
I. Skarbem, mit dem Schatze.	Nożem, mit dem Messer.
L. w Skarbie, in dem Schatze.	Nożu, in dem Messer.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Skarby, die Schätze.	Noże, die Messer.
G. Skarbów, der Schätze.	Nożów, der Messer.
D. Skarbom, den Schätzen.	Nożom, den Messern.
A. Skarby, die Schätze.	Noże, die Messer.
V. Skarby, o ihr Schätze!	Noże, o ihr Messer!
I. Skarbami, mit den Schätzen.	Nożami, mit den Messern.
L. w Skarbach, in den Schätzen.	Nożach, in den Messern.

Pokarm, die Speise.
Głos, die Stimme.

Piec, der Ofen.

D. Thiere und Sachen auf weiche Consonanten.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Jeleń, der Hirsch.	Kamień, der Stein.
G. Jelenia, des Hirschen.	Kamienia, des Steines.
D. Jeleniowi, dem Hirschen.	Kamieniowi, dem Steine.
A. Jelenia, den Hirschen.	Kamień, den Stein.
V. Jeleniu, o Hirsch!	Kamieniu, o Stein!
I. Jeleniem, mit dem Hirsch.	Kamieniem, mit dem Steine.
L. w Jeleniu, in dem Hirsch.	Kamieniu, in dem Steine.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Jelenie, die Hirsche.	Kamienie, die Steine.
G. Jeleniów, der Hirsche.	Kamieniów, der Steine.
D. Jeleniom, den Hirschen.	Kamieniom, den Steinen.
A. Jelenie, die Hirsche.	Kamienie, die Steine.
V. Jelenie, o ihr Hirsche!	Kamienie, o ihr Steine!
I. Jeleniami, mit den Hirsch.	Kamieniami, mit den Stei-
L. w Jeleniach, in den Hirsch.	Kamieniach, in den Stei-

Ryś, der Luchs.
Konia, das Pferd.

Szaśń, die Klasten.
Korzeń, die Wurzel.

E. Auf Diphthongen und Endung anin.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Kray, das Land.	Warszawianin, der Warschauer.
G. Kraiu, des Landes.	Warszawianina, des Warschauers.
D. Kraiowi, dem Lande.	Warszawianinowi, dem Warschauer.
A. Kray, das Land.	Warszawianina, den Warschauer.
V. Kraiu, o Land.	Warszawianinie, o Warschauer!
I. Kraiem, mit dem Lande.	Warszawianinem, mit dem Warschauer.
L. w Kraiu, in dem Lande.	Warszawianinie, in dem Warschauer.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Kraie, die Länder.	Warszawianie, die Warschauer.
G. Kraiów, der Länder.	Warszawianów, der Warschauer.
D. Kraiom, den Ländern.	Warszawianom, den Warschauern.
A. Kraie, die Länder.	Warszawianów, die Warschauer.
V. Kraie, o ihr Länder.	Warszawianie, o ihr Warschauer.
I. Kraiami, mit den Ländern.	Warszawianami, mit den Warschauern.
L. w Kraiach, in den Ländern.	Warszawianach, in den Warschauern.

Kley, der Leim.

Zwyczaj, die Gewohnheit.

Pokóy, der Friede.

Gay, der Hain.

Wroclawianin, der Breslauer.

Poganin, der Heide.

Mieszczanin, der Bürger.

Dworzanin, der Hofmann.

Anmerkungen.

- 1) Bei Personen und Thieren dieser Declination ist der *Accus.* dem *Genit.* sowohl Sing. als Plur. gleich; bei Sachen hingegen dem *Nom.*
- 2) In einigen Wörtern wird das e vor dem Endconsonanten in dem *Gen.* und den übrigen Fällen weggelassen, z. B. myśliwiec, der Jäger — *liwca.* — g wird oft in e verwandelt, z. B. błęd, der Irrthum błędu.
- 3) Die Hauptwörter, welche auf einen weichen Consonanten ausgehen (c, n, s, z.), bekommen ein i in allen Fällen, und das über jenen gestandene Strichlein fällt weg, z. B. Jelen, der Hirsch, *Genit.* Jelenia; Kamień, der Stein, *Kamienia*, des Steines u. s. w.
- 4) Alle Hauptwörter, die etwas Lebendes anzeigen, haben gewöhnlich im *Genit.* Singul. a; diejenigen aber, welche etwas Lebloses benennen, u. (Ausnahmen zeigt das Wörterbuch.)
- 5) Der *Dat.* Sing. endigt sich auf owi, einige haben jedoch u, als Bóg, Gott; świat, die Welt; brat, der Bruder; wiatr, der Wind; chłop, der Bauer; chłopiec, der Knabe; oyciec, der Vater (*oycu*); chleb, das Brod; korzec, der Scheffel (*korcu*) u. a.; besonders die einsylbigen, pies, der Hund *psu*; lew, der Löwe

lwu; sen, der Schlaf; leb, der Kopf; len, der Flachs; dzien, der Tag dnu; dech, der Athem, tchu.

- 6) Der *Voc. Sing.* endigt sich auf ie oder u. Einige auf ie erleiden folgende Verwandlungen:

Endung d — dzie, żyd, der Jude; żydzie.
 = ł — le, stół, der Tisch, stole.
 = r — rze, dwór, der Hof, dworze.
 = t — cie, płot, der Zaun, płocie.

Einige erleiden auch eine Verwandlung in dem vorhergehenden Vocal: z. B. świat, świecie — las, lesie — obiad, obiedzie — kościół, kościele.

Die Personen auf ec haben cze im *Vocat. 3. B.* Krawiec, der Schneider — cze, oyciec, oycze.

Bóg hat Boże; dzień hat dnu.

- 7) Der *Loc. Sing.* ist dem *Voc.* gleich; ausgenommen bei der Endung ec, *Loc. u.*, z. B. chłopiec — pcu.

Auch Bóg hat Bogu.

- 8) Der *Nom. Plur.* endigt sich bei Person-Namen vom vornehmen Stande auf owie, bei Thieren und Sachen aber, so wie bei Personen von geringerm Stande auf y, i, oder e, und zwar verwandelt sich:

Endung d in dzi z. B. żyd, żydzi,
 = ch = si = wloch, der Italiener, włosi.
 = k = cy = polak, der Pole, polacy.
 = ł = li = diabl, der Teufel, diabli.
 = r = rzy = piwowar, der Bierbrauer, rzy
 = t = ci = opat, der Abt, ci.

Diese Verwandlung behält nur der *Voc.* bei, nicht aber die andern Casus.

Einige im Pluralis von obigen Regeln abweichende Hauptwörter.

Sing. Brat, der Bruder.

| Xiadz, der Priester.

Pluralis.

N. bracia, die Brüder.

| xięza, die Priester.

G. braci, der Brüder.

| xięży, der Priester.

D. braciom, den Brüdern.

| xiężom, den Priestern.

A. braci, die Brüder.

| xięży, die Priester.

V. bracia, o ihr Brüder.

| xięza, o ihr Priester!

I. braćmi, mit den Brüdern.

| xiężmi, mit den Priestern.

L. w braciach, in den Brüdern

| w xiężach, in den Priestern.

Sing. Szlachcic, der Edelmann. | Człowiek, der Mensch.

Pluralis.

N. Szlachta, die Edelleute.	Ludzie, die Leute.
G. Szlachty, der Edelleute.	Ludzi, der Leute.
D. Szlachcie, den Edelleuten.	Ludziom, den Leuten.
A. Szlachtę, die Edelleute.	Ludzi, die Leute.
V. Szlachta, — to, o ihr Edelleute!	Ludzie, o ihr Leute!
I. Szlachtą, mit den Edelleuten.	Ludźmi, mit den Leuten.
L. w Szlachcie, in den Edelleuten.	w Ludziach, in den Leuten.

Rok, das Jahr, *Plur.* lata u. s. w. nach der 3ten Declination. — Przyjaciel, der Freund; *Plur.* Przyjaciele; *Acc.* Przyjaciół; *Vocat.* Przyjaciele; *Instr.* Przyjaciółmi; *Loc.* w Przyjaciółach.

Zweite Declination.

Hauptwörter weiblichen Geschlechts.

Endung, a, i, viele auf welche, und einige auf harte Consonanten. *Genit.* y, i.

A. Endung a. *Genit.* y.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Ryba, der Fisch.	Ulica, die Straße.
G. Ryby, des Fisches.	Ulicy, der Straße.
D. Rybie, dem Fische.	Ulicy, der Straße.
A. Rybę, den Fisch.	Ulicę, die Straße.
V. Rybo, o du Fisch!	Ulico, o Straße!
I. Rybą, mit dem Fische.	Ulicą, mit der Straße.
L. w Rybie, in dem Fische.	w Ulicy, in der Straße.

Pluralis.

- N. Ryby, die Fische.
 G. Ryb, der Fische.
 D. Rybom, den Fischen.
 A. Ryby, die Fische.
 V. Ryby, o ihr Fische!
 I. Rybami, mit den Fischen.
 L. w Rybach, in den Fi-
 schen.

Osoba, die Person.
 Krowa, die Kuh.
 Rzepa, die Rübe.

Liczba mnoga.

- Ulice, die Straßen.
 Ulic, der Straßen.
 Ulicom, den Straßen.
 Ulice, die Straßen.
 Ulice, o ihr Straßen.
 Ulicami, mit den Straßen.
 w Ulicach, in den Straßen.

Szafa, der Schranken
 Pivnica, der Keller.
 Granica, die Grenze.

B. Endung: harte Consonanten (c, cz, rz, sz, ź.)

Genit. y. Accus. = Nom.

Singularis.

- N. Rzecz, die Sache.
 G. Rzeczy, der Sache.
 D. Rzeczy, der Sache.
 A. Rzecz, die Sache.
 V. Rzeczy, o du Sache!
 I. Rzeczą, mit der Sache.
 L. w Rzeczy, in der Sache.

Liczba pojedyncza.

- Twarz, das Gesicht.
 Twarzy, des Gesichtes.
 Twarzy, dem Gesichte.
 Twarz, das Gesicht.
 Twarzy, o du Gesicht!
 Twarzą, mit dem Gesichte.
 w Twarzy, in dem Gesichte.

Pluralis.

- N. Rzeczy, die Sachen.
 G. Rzeczy, der Sachen.
 D. Rzecjom, den Sachen.
 A. Rzeczy, die Sachen.
 V. Rzeczy, o ihr Sachen.
 I. Rzecząmi, mit den Sa-
 chen.
 L. w Rzeczach, in den Sa-
 chen.

Liczba mnoga.

- Twarze, die Gesichter.
 Twarzy, der Gesichter.
 Twarzom, den Gesichtern.
 Twarze, die Gesichter.
 Twarze, o ihr Gesichter.
 Twarzami, mit den Gesich-
 tern.
 w Twarzach, in den Gesich-
 tern.

Noc, die Nacht.
 Mysz, die Maus.
 Wiesz, die Laus.
 Moc, die Macht.

Obręcz, der Reifen.
 Odzież, die Kleidung.
 Grabież, der Raub.
 Kradzież, der Diebstahl.

C. Endung a. Genit. i.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Matka, die Mutter.	Ziemia, die Erde.
G. Matki, der Mutter.	Ziemi, der Erde.
D. Matce, der Mutter.	Ziemi, der Erde.
A. Matkę, die Mutter.	Ziemie, die Erde.
V. Matko, o du Mutter!	Ziemio, o du Erde!
I. Matką, mit der Mutter.	Ziemią, mit der Erde.
L. w Matce, in der Mutter.	w Ziemi, in der Erde.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Matki, die Mütter.	Ziemie, die Erdarten.
G. Matek, der Mütter.	Ziem, der Erdarten.
D. Matkom, den Müttern.	Ziemiom, den Erdarten.
A. Matki, die Mütter.	Ziemie, die Erdarten.
V. Matki, o ihr Mütter!	Ziemie, o ihr Erdarten.
I. Matkami, mit den Müttern.	Ziemiami, mit den Erdarten.
L. w Matkach, in den Müttern.	w Ziemiach, in den Erdarten.

Noga, der Fuß. (*Dat. dze.*)
 Męka, die Qual.

Dynia, der Kürbiß.
 Świnia, das Schwein.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Studnia, der Brunn.	Prowincya, die Provinz.
G. Studni, des Brunnen.	Prowincyi, der Provinz.
D. Studni, dem Brunnen.	Prowincyi, der Provinz.
A. Studnią, den Brunnen.	Prowincyą, die Provinz.
V. Studnio, o du Brunnen.	Prowincyo, o du Provinz!
I. Studnią, mit dem Brunnen.	Prowincyą, mit der Provinz.
L. w Studni, in dem Brunnen.	w Prowincyi, in der Provinz.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Studnie, die Brunnen.	Prowincye, die Provinzen.
G. Studzień, der Brunnen.	Prowincyi, der Provinzen.
D. Studniom, den Brunnen.	Prowincyom, den Provinzen.
A. Studnie, die Brunnen.	Prowincye, die Provinzen.

<i>V.</i> Studnie, o ihr Brunnen!		Prowincye, o ihr Provinzen.
<i>I.</i> Studniami, mit den Brunnen.		Prowincyami, mit den Provinzen.
<i>L.</i> w Studniach, in den Brunnen.		w Prowincyach, in den Provinzen.

Wiśnia, die Kirsche. Loterya, die Lotterie.
 Łażnia, das Badehaus. Historya, die Geschichte.

D. Endung gestrichene Consonanten. *Genit. y, i.*

Singularis.	<i>Liczba pojedyncza.</i>
<i>N.</i> Kość, der Knochen.	Kieszeń, die Tasche.
<i>G.</i> Kości, des Knochen.	Kieszeni, der Tasche.
<i>D.</i> Kości, dem Knochen.	Kieszeni, der Tasche.
<i>A.</i> Kość, den Knochen.	Kieszeń, die Tasche.
<i>V.</i> Kości, o du Knochen!	Kieszeni, o du Tasche!
<i>I.</i> Kością, mit dem Knochen.	Kieszenią, mit der Tasche.
<i>L.</i> w Kości, in dem Knochen.	w Kieszeni, in der Tasche.

Pluralis.	<i>Liczba mnoga.</i>
<i>N.</i> Kości, die Knochen.	Kieszenie, die Taschen.
<i>G.</i> Kości, der Knochen.	Kieszeni, der Taschen.
<i>D.</i> Kościom, den Knochen.	Kieszeniom, den Taschen.
<i>A.</i> Kości, die Knochen.	Kieszenie, die Taschen.
<i>V.</i> Kości, o ihr Knochen!	Kieszenie, o ihr Taschen!
<i>I.</i> Kościami, mit den Knochen.	Kieszeniami, mit den Taschen.
<i>L.</i> w Kościach, in den Knochen.	w Kieszeniach, in den Taschen.

Przykrość, die Unannehmlichkeit. Bażń, das Märchen.
 Część, der Theil. Marchew, die Möhre.
 Myśl, der Gedanke. Żerdź, die Stange.

E. Endung *i.* *Genit. i.*

Singularis.	Pluralis.
<i>N.</i> Pani, die Frau.	Panie, die Frauen.
<i>G.</i> Pani, der Frau.	Pań, der Frauen.
<i>D.</i> Pani, der Frau.	Paniom, den Frauen.

4. Panią, die Frau.	Panię, die Frauen.
V. Pani, Frau!	Panie, o ihr Frauen!
I. Panią, mit der Frau.	Paniami, mit den Frauen.
L. w Pani, in der Frau.	w Paniach, in den Frauen.

Gospodyni, die Wirthin.
Bogini, die Göttin.

Anmerkungen.

- 1) Ausnahmen: Auf a sind männlich; die Namen der Mannspersonen, als: Monarcha, der Monarch; cieśla, der Zimmermann.
- 2) Im *Gen. Sing.* haben alle y, außer die Endungen ga, ka, la, ia, ya, i, und die gestrichenen Consonanten.
- 3) Der *Dat.* und *Loc. Sing.* sind sich gleich und haben ie.

Die auf da aber dzie	—	Woda	—	wodzie.
" " ga " dze	—	Noga	—	nodze.
" " cha " sze	—	Mucha	—	musze.
" " ka " ce	—	Matka	—	matce.
" " ła " le	—	Szkoła	—	szkole.
" " ra " rze	—	Kara	—	karze.
" " ta " cie	—	cnota	—	cnocie.

Die auf weiche Consonanten, oder i, ya, ia, la, haben i; auf harte Consonanten y.

- 4) Der *Accus. Sing.* endigt sich auf e; Ausnahmen machen die Endung i und die Fremdwörter auf ia, ya, welche a haben; die auf Consonanten bilden den *Accus.* dem *Nom.* gleich.
- 5) Der *Voc.* hat gewöhnlich o. Die auf i, und weiche Consonanten aber haben i; die auf harte Consonanten (c, cz, rz, sz, ź) — y.
- 6) Der *Nom. Pluralis* endigt sich gewöhnlich auf y. — Die auf ga, ka, ś, śń, aber haben i. — e aber die sich auf polnische Sylben oder Consonanten und auf ya, ia endigen, z. B.: pasza, die Weide; tywarz, das Gesicht. —

7) Der *Genit. Plur.* entstehet:

1. Durch Wegwerfung des Endbuchstaben oder der Endsylbe des *Nom. Plur.* z. B.: ryby, ryb; — gospodynie, gospodyn; — ziemie, ziem. —
2. Durch sogenannte Weglassung und Einschaltung eines e oder ie, z. B.: beczka, beczek; — suknia, sukień. —
3. Die sich aber auf einen Consonanten endigen, und die Fremdwörter auf ia, ya, machen ihn dem *Gen. Sing.* gleich, z. B.: twarzy, historyi.

Dritte Declination.

Hauptwörter sächlichen Geschlechts.

Endung e, e, o.

A. Endung e, *Gen. a, Loc. u.* | B. Endung o, *Gen. a, Loc. ie.*

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Pole, das Feld.	Słowo, das Wort.
G. Pola, des Feldes.	Słowa, des Wortes.
D. Polu, dem Felde.	Słowu, dem Worte.
A. Pole, das Feld.	Słowo, das Wort.
V. Pole, o du Feld!	Słowo, o du Wort!
I. Polem, mit dem Felde.	Słowem, mit dem Worte.
L. w Polu, in dem Felde.	w Słowie, in dem Worte.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Pola, die Felder.	Słowa, die Wörter.
G. Pol, der Felder.	Słów, der Wörter.
D. Polom, den Feldern.	Słowom, den Wörtern.
A. Pola, die Felder.	Słowa, die Wörter.
V. Pola, o ihr Felder!	Słowa, o ihr Wörter!
I. Polami, mit den Feldern.	Słowami, mit den Wörtern.
L. w Polach, in den Feldern.	w Słowach, in den Wörtern.

Serce, das Herz.

Jarzmo, das Foch.

Łoże, das Bett.

Mięso, das Fleisch.

Słońce, die Sonne.

Kolano, das Knie.

C. Endung *ę*, Gen. *ęcia*. | D. Endung *mię*, Gen. *ęcia*.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. Cieleę, das Kalb.	Imię, der Namen.
G. Cieleęcia, des Kalbes.	Imienia, des Namens.
D. Cieleęciu, dem Kalbe.	Imieniu, dem Namen.
A. Cieleę, das Kalb.	Imię, den Namen.
V. Cieleę, o du Kalb!	Imię, o du Namen!
I. Cieleęciem, mit dem Kalbe.	Imieniem, mit dem Namen.
L. w Cieleęciu, in dem Kalbe.	w Imieniu, in dem Namen.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. Cieleęta, die Kälber.	Imiona, die Namen.
G. Cieleąt, der Kälber.	Imion, der Namen.
D. Cieleątom, den Kälbern.	Imionom, den Namen.
A. Cieleęta, die Kälber.	Imiona, die Namen.
V. Cieleęta, o ihr Kälber!	Imiona, o ihr Namen!
I. Cieleętami, mit den Kälbern.	Imionami, mit den Namen.
L. w Cieleętach, in den Kälbern.	w Imionach, in den Namen.

Jagnię, das Lamm.
Zwierzę, das Thier.
Bydłę, das Vieh.

Bremię, die Last.
Ramię, der Arm.
Plemię, das Geschlecht.

A n m e r k u n g e n.

- 1) Eine Ausnahme auf *ę* macht *Xiąże*, der Fürst, welches Gen. masc. ist. *Genit. Xiążęcia*.
- 2) Der *Nomin.*, *Accus.* und *Vocat.* sind sich; sowohl im Sing. als im Plur. gleich. — Bei denen auf *e* und *ę* ist auch der *Loc. Sing.* dem *Dat.* auf *u* gleich.
- 3) Im *Loc. Sing.* haben alle *u*, außer einige auf *o*, welche ihn auf *ie* bilden, und zwar verwandeln sich:
 - do in dzie, Stado, die Heerde; stadzie.
 - to = cie, Złoto, das Gold; złocie.
 - ro = rze, Pioro, die Feder; piórze.
 - ło = le, Koło, das Rad; kole.

Man merke ferner die Verwandlungen, Miasto, die Stadt; w mieście. — Ciasto, der Teig; w cieście.

— Gniazdo, das Nest; w gnieździe. — Zwierciadło, der Spiegel; w zwierciadle. — Rzemiosło, das Gewerbe; w rzemieśle. — Lato, der Sommer; w lecie.

- 4) Der *Genit. Pluralis* entstehet wie bei der zweiten Declination durch Wegwerfung und Einschaltung, z. B.: iablko, iablęk; sukno, sukień; płótno, płócień.

Die von den vorigen Regeln im *Pluralis* abweichenden Hauptwörter sind:

- 1) Oko, das Auge. *Nom. Plur.* oczy, *Gen.* oczu oder oczów, *Dat.* oczom, *Accus.* und *Voc.* = *Nom.* *Inst.* oczami, *Loc.* w oczach.
- 2) Ucho, das Ohr. *Nom. Pl.* uszy, *Genit.* uszu oder uszów, *Dat.* uszom, *Accus.* und *Voc.* = *Nom.* *Inst.* uszami, *Loc.* w uszach.
- 3) Dziecię, das Kind. *Nom. Pl.* dzieci, *Gen.* dzieci, *Dat.* dzieciom, *Acc.* und *Voc.* = *Nom.*, *Instr.* dziećmi, *Loc.* w dzieciach.
- 4) Ziele, das Kraut. *Nom. Pl.* ziola, *Gen.* ziół.
- 5) Jaie, das Ey. *Nom. Plur.* iaia, *Genit.* iay, *Dativ.* iaiom u. s. w.

Bildung der Eigenschaftswörter.

Ogród — ogrodowy. Olsza — olszowy. Most — mostowy. Mówić — mówny. Ruchać — ruchomy. Kryć — kryjomy. Swar — swarliwy. Dół — dolny. Ciele — cielny. Kochać — kochany. Kupić — kupny. Kara — karny. Moc — mocny. Pomnieć — pomny. Nos — nosaty. Kupna — kupny. Kał — kalisty. Ciotka — cioteczny. Kamień — kamienisty. Kręcić — krętny. Bagno — bagnisty. Lew — lwi. Król — królewski. Chłop — chłopski. Kupiec — kupiecki. Lis — lisi. Bawół — bawoli.

Serce — serdeczny. Śmierć — śmiertelny. Bóg — boży — pobożny. Niewiasta — niewieści. Myśleć — umysłny. Kłamać — kłamliwy. Schnąć — suchy. Dobro — dobrotliwy. Stary — zastarzały. Biały — białowi.

Vom Eigenschaftsworte.

(O Przymiotniku.)

Das Adjectiv ist im Polnischen dreier Endung, *y* masculin., *a* femin., *e* neutrum.

Singularis.

Pluralis.

Singularis.			Pluralis.	
Masculini.	Feminin.	Neutrum.	Masculin.	Fem. u. Neutr.
N. <i>y, i.</i>	<i>a.</i>	<i>e.</i>	<i>i (e)</i>	<i>e.</i>
G. <i>ego.</i>	<i>ey.</i>	<i>ego.</i>	<i>ych, ich.</i>	<i>ych, ich.</i>
D. <i>emu.</i>	<i>ey.</i>	<i>emu.</i>	<i>ym, im.</i>	<i>ym, im.</i>
A. <i>ego, y, i.</i>	<i>a.</i>	<i>e.</i>	<i>ych, e.</i>	<i>e.</i>
V. <i>y, i.</i>	<i>a.</i>	<i>e.</i>	<i>i (e)</i>	<i>e.</i>
I. <i>ym, im.</i>	<i>a.</i>	<i>em.</i>	<i>ymi, emi.</i>	<i>emi.</i>
L. = =	<i>ey.</i>	<i>em.</i>	<i>ych, ich.</i>	<i>ych, ich.</i>

Singularis.

Liczba pojedyncza.

Masculinum.	Femininum.	Neutrum.
N. <i>slaby, der schwache</i>	<i>slaba, die schwache</i>	<i>slabe, das schwache</i>
G. <i>slabego, des schwachen</i>	<i>slabey, der schwachen</i>	<i>slabego, des schwachen</i>
D. <i>slabemu, dem schwachen</i>	<i>slabey, der schwachen</i>	<i>slabemu, dem schwachen</i>
A. <i>slabego — by, den schwachen</i>	<i>slaba, die schwache</i>	<i>slabe, das schwache</i>
V. <i>slaby! schwacher!</i>	<i>slaba! schwache!</i>	<i>slabe! schwaches!</i>
I. <i>slabym, mit dem schwachen</i>	<i>slaba, mit der schwachen</i>	<i>slabem, mit dem schwachen</i>
L. <i>w slabym, in dem schwachen</i>	<i>w slabey, in der schwachen</i>	<i>w slabem, in dem schwachen</i>

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
N. słabi—be, die schwachen	slabe, die schwachen.
G. słabych, der schwachen	slabych, der schwachen.
D. słabym, den schwachen	slabym, den schwachen.
A. słabych—be, die schwachen	slabe, die schwachen.
V. słabi—e, schwache	slabe, schwache!
I. słabymi, mit den schwachen	slabemi, mit den schwachen.
L. w słabych, in den schwachen	w słabych, in den schwachen.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
N. ubogi, der arme	uboga, die arme	ubogie, das arme
G. ubogiego, des armen	ubogiéy, der armen	ubogiego, des armen
D. ubogiemu, dem armen	ubogiéy, der armen	ubogiemu, dem armen
A. ubogiego — gi, den armen	ubogą, die arme	ubogie, das arme
V. ubogi! armer!	uboga! die arme!	ubogie! armes!
I. ubogim, mit dem armen	ubogą, mit der armen	ubogiem, mit dem armer
L. w ubogim, in dem armen.	w ubogiéy, in der armen	w ubogiem, in dem armen

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
N. ubodzy—ogie, die armen	ubogie, die armen.
G. ubogich, der armen	ubogich, der armen.
D. ubogim, den armen	ubogim, den armen.
A. ubogich—gie, die armen	ubogie, die armen.
V. ubodzy—ogie! armen!	ubogie! armen!
I. ubogimi, mit den armen	ubogiemi, mit den armen.
L. w ubogich, in den armen	w ubogich, in den armen.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
<i>N.</i> tani, der wohlfeile	tania, die wohlfeile	tanie, das wohlfeile
<i>G.</i> taniego, des wohlfeilen	taniéy, der wohlfeilen	taniego, des wohlfeilen
<i>D.</i> taniemu, dem wohlfeilen	taniéy, der wohlfeilen	taniemu, dem wohlfeilen
<i>A.</i> taniego - ni, den wohlfeilen	tanią, die wohlfeile	tanie, das wohlfeile
<i>V.</i> tani! wohlfeiler	tania! wohlfeile	tanie! wohlfeiles
<i>I.</i> tanim, mit dem wohlfeilen	tanią, mit der wohlfeilen	taniem, mit dem wohlfeilen
<i>L.</i> w tanim, in dem wohlfeilen	w taniéy, in der wohlfeilen	w taniem, in dem wohlfeilen

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
<i>N.</i> tani - nie, die wohlfeilen	tanie, die wohlfeilen.
<i>G.</i> tanich, der wohlfeilen	tanich, der wohlfeilen.
<i>D.</i> tanim, den wohlfeilen	tanim, den wohlfeilen.
<i>A.</i> tanich - nie, die wohlfeilen	tanie, die wohlfeilen.
<i>V.</i> tani - nie! wohlfeilen	tanie! wohlfeilen.
<i>I.</i> tanimi, mit den wohlfeilen	taniemi, mit den wohlfeilen.
<i>L.</i> w tanich, in den wohlfeilen	w tanich, in den wohlfeilen.

gruby, dick; niski, niedrig; nagi, nackt; głupi, dumm; pewny, gewiß; suchy, trocken; smutny, traurig; gorzki, bitter; czerwony, roth; drogi, theuer; ostatni, der letzte.

Anmerkungen.

- 1) Das *Abjectiv.* muß dem Hauptworte in Geschlecht, Zahl und *Casus* gleich gesetzt werden, z. B.: słaby oyciec, słaba matka, słabe dziecię; słabemu królowi, słabéy matce u. s. w.; es kann auch vor oder nach dem Hauptworte zu stehen kommen, als: oyciec słaby u. s. w.

- 2) Der *Acc. Sing.* hat *ego*, wenn das *Adj.* zu den Hauptwörtern, die etwas Lebendiges bezeichnen, gehört, z. B. *mocnego orka*; y aber, wenn es leblosen Dingen beigelegt wird, z. B.: *nowy nóż u. s. w.*
- 3) Die Endung *i* im *Nominat. Plur.* ist nur für lebendige Personen, z. B.: *slabi królowie*; die andern Wörter haben alle *e*, z. B.: *slabe wróble u. s. w.*; und zwar verwandelt sich bei Personen der *Singularis*

dy	in	dzi	z. B.	młody,	jung;	młodzi.
gi	=	dzy	=	ubogi,	arm;	ubodzy.
chy	=	si	=	cichy,	still;	cisi.
ki	=	cy	=	wielki,	groß;	wielcy.
ły	=	li	=	stały,	standhaft;	stali.
ry	=	rzy	=	dobry,	gut;	dobrzy.
ty	=	ci	=	bogaty,	reich;	bogaci.
ony	=	eni	=	uczony,	gelehrt;	uczeni.
iały	=	ieli	=	śmiały,	kühn;	śmieli.
ący	=	ęcy	=	gorący,	heiß;	goręcy.
wesoły,				fröhlich;		weseli.
blady,				bläß;		bledzi.

- 4) Die Endung *ym, im, ymi* ist nur für Eigenschaftswörter die zu Personen gesetzt werden; die zu Thieren und leblosen Dingen aber haben *em, emi*.
- 5) Man merke noch folgende *Adj.*, bei denen das *Masculin.* von der gewöhnlichen Endung auf *y, i* abweicht. Jeden, jedna, jedno, einer, eine, eins. Kontent, kontenta, kontento zufrieden. (*Plur. ci, te*) Rad, rada, rado, gern. (*Plur. dzi, de*). Sam, sama, samo, selbst. Wart, warta, warto, werth. (*Plur. ci, te*). Wszystek, wszystka, wszystko, alles. (*Plur. scy*.) Winien, winna, winno, schuldig. Żaden, żadna, żadno, und żadne, keiner. Ferner die, welche im *Mascul.* eine doppelte Endung haben.

godny, godzien, würdig.	Gotowy, gotów, fertig.
Każdy, kaźden, Jeder.	Łaskawy, łaskaw, gnädig.
Mocny, mocen, stark.	Pełny, pełen, voll.
Podobny, podobien, ähnlich.	Pewny, pewien, gewiß.
Wesoły, wesol, vergnügt.	Świadomy, świadom, kundig.
Winny, winien, schuldig.	Zdrowy, zdrow, gesund.

Von der Comparation.

Die Steigerung (stopniowanie) wird auf folgende Art gebildet. — Hängt man die Sylbe *szy*, *sza*, *sze* dem *Positiv* (równy) an, entstehet der *Comparativ* (drugi stopień) wyższy; diesem die Sylbe *nay* vorgesezt, erhält man den *Superlativ* (trzeci stopień) *naywyższy*; z. B. vom *Positiv*. słaby, *Comparativ* drugi stopień:

Singularis.

Liczba pojedyncza.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
N. słabszy, słabszy- szy.	słabsza	słabsze
G. słabszego	słabszék	słabszego
D. słabszemu	słabszék	słabszemu
A. słabszego - szy	słabszą	słabsze
V. słabszy	słabsza	słabsze
I. słabszym	słabszą	słabszym
L. w słabszym	w słabszék	w słabszym

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. słabsi - sze	słabsze	słabsze
G. słabszych	słabszych	słabszych
D. słabszym	słabszym	słabszym
A. słabszych	słabsze	słabsze
V. słabsi — sze	słabsze	słabsze
I. słabszymi	słabszemi	słabszemi
L. w słabszych	w słabszych	w słabszych

Superlativ, trzeci stopień.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. <i>naysłabszy</i>	<i>naysłabsza</i>	<i>naysłabsze</i>
G. <i>naysłabszego</i>	<i>naysłabszék</i>	<i>naysłabszego</i>
D. <i>naysłabszemu</i>	<i>naysłabszék</i>	<i>naysłabszemu</i>
A. <i>naysłabszego - szy</i>	<i>naysłabszą</i>	<i>naysłabsze</i>

<i>V.</i> najsłabszy	najsłabsza	najsłabsze
<i>I.</i> najsłabszym	najsłabszą	najsłabszem
<i>L.</i> w najsłabszym	w najsłabszém	w najsłabszem.

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
<i>N.</i> najsłabsi.	najsłabsze
<i>G.</i> najsłabszych	najsłabszych
<i>D.</i> najsłabszym	najsłabszym
<i>A.</i> najsłabszych	najsłabsze
<i>V.</i> najsłabsi	najsłabsze
<i>I.</i> najsłabszymi	najsłabszemi
<i>L.</i> w najsłabszych	w najsłabszych.

A n m e r k u n g e n.

Bei vielen *Udject.* entstehet die *Comparation* auch durch *Verwandlungen* oder *Begwerfungen* und *Einschaltungen* von *Buchstaben*, und zwar:

g in ż, ż. *B.* drogi, droższy.

ki in szy, auf folgende Art: cienki, cieńszy; daleki, dalszy; wysoki, wyższy; głęboki, głębszy, szeroki, szerszy; wąski, węższy; niski, niższy; wielki, większy.

ł in l, — trwały, trwalszy; biały, bielszy; śmiały, śmielszy; wesóły, weselszy.

ły — mit vorhergehenden *Consonanten* in leyszy; ciepły, ciepleyszy; biegly, biegleyszy.

ny und ni verwandeln, 1) daß n inń, słony, słonśszy; czerwony, czerwenszy; uczony, uczeńszy; ukochany, ukochańszy; tani, tańszy. —

2) Mit vorhergehenden *Consonanten* aber auf iéy: ładny, ładnieyszy; przedni, przenieyszy.

ry mit vorhergehendem *Consonanten* auf éy: mokry, mokrzeyszy. —

sty in ściéy, czysty, czyścieyszy; prosty, prościeyszy; tłusty, tłuscieyszy. —

wy mit vorhergehenden Consonanten in iéy, — łatwy, łatwieyszy. —

ży, świeży, świeższy. —

Unregelmäßige Steigerung.

dobry, a, e, gut;	—	lepszy, besser.
mały, klein;	—	mnieyszy, kleiner.
zły, böse;	—	gorszy, schlimmer.
wielki, groß;	—	większy, größer.

Von den Zahlen. (O liczbach.)

A. Grundzahlen. (liczbowe pierwotne.)

1. jeden, dna, dno.	21. dwadzieścia i ieden.
2. dwa, dwie, dwa.	dwadzieścia ieden.
3. trzy.	22. dwadzieścia i dwa.
4. cztery.	30. trzydzieści.
5. pięć.	40. czterdzieści.
6. sześć.	50. pięćdziesiąt.
7. siedm.	60. sześćdziesiąt.
8. ośm.	70. siedmdziesiąt.
9. dziewięć.	80. osmdziesiąt.
10. dziesięć.	90. dziewięćdziesiąt.
11. iedenaste.	100. sto.
12. dwanaście.	101. sto ieden.
13. trzystaście.	102. sto dwa.
14. czternaście.	200. dwieście.
15. piętnaście.	300. trzysta.
16. szesnaście.	400. czterysta.
17. siedmnaście.	500. pięćset.
18. osmnaście.	600. sześćset.
19. dziewiętnaście.	700. siedmset.
20. dwadzieścia.	800. osmset.

900. dziewięćset.	300000. trzy kroć sto ty-
1000. tysiąc.	sięcy.
1001. tysiąc i ieden.	500000. pięć kroć sto ty-
2000. dwa tysiące.	sięcy.
3000. trzy tysiące.	1000000. million ober dzie-
4000. cztery tysiące.	sięć kroć sto tysię-
5000. pięć tysięcy.	cy.
6000. sześć tysięcy.	2000000. dwa miliony.
10000. dziesięć tysięcy.	3000000. trzy miliony.
100000. sto tysięcy.	4000000. cztery miliony.
200000. dwa kroć sto ty-	5000000. pięć millionów.
sięcy, seltzen dwie-	10000000. dziesięć millio-
ście tysięcy.	nów.

B. Ordnungszahlen.

Der 1ste pierwszy, a, e.	Der 30ste trzydziesty.
" 2te drugi, a, ie.	= 40ste czterdziesty.
" 3te trzeci.	= 50ste pięćdziesiąty.
" 4te czwarty.	= 60ste sześćdziesiąty.
" 5te piąty.	= 70ste siedmdziesiąty.
" 6te szósty.	= 80ste ośmdziesiąty.
" 7te siódmy.	= 90ste dziewięćdziesiąty
" 8te ósmy.	= 100ste setny.
" 9te dziewiąty.	= 101ste setny pierwszy.
" 10te dziesiąty.	= 102ste setny drugi.
" 11te iedenasty.	= 200ste dwusetny.
" 12te dwunasty.	= 300ste trzyssetny.
" 13te trzynasty.	= 400ste czteryssetny ober
" 14te czternasty.	czterssetny, czte-
" 15te piętnasty.	rechsetny.
" 16te szesnasty.	= 500ste pięćsetny.
" 17te siedmnasty	= 600ste sześćsetny.
" 18te ośmnasty.	= 700ste siedmsetny.
" 19te dziewiętnasty.	= 800ste ośmsetny.
" 20ste dwudziesty	= 900ste dziewięćsetny.
" 21ste dwudziesty i pier-	= 1000ste tysiączny.
wszy.	

C. Unbestimmte Zahlwörter.

Wiele, viel. ile, wieviel? tyle, soviel. kilka, etliche, d. i. von 2 bis 10.	kilkanaście, etliche, d. i. von 10 bis 20. kilkadziesiąt, etliche, d. i. von 20 bis 100. kilka set, etliche 100. kilka tysięcy, etliche 1000.
--	--

A. Deklination der Grundzahlen.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
N. dway, dwa	dwie	dwa.
G. dwuch, dwu	dwuch, dwu	dwuch, dwu.
D. dwom, dwu	dwom; dwu	dwom, dwu.
A. wie <i>Gen. od. Nom.</i>	wie <i>Nom.</i>	wie <i>Nom.</i>
V. wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>
I. z dwoma	z dwiema	z dwoma.
L. w dwuch, w dwu	w dwuch, w dwu	w dwuch, w dwu.

Eben so gehen auch oba, beide; obadwa, alle beide.

Trzy, drei.	Cztery, vier.	Pięć, fünf.
N. trzy, trzy.	czteréy, cztery.	pięć.
G. trzech.	czterech.	pięciu.
D. trzem.	czterem.	pięciom, pięciu.
A. wie <i>Gen. oder N.</i>	wie <i>Gen. oder Nom.</i>	wie <i>Gen. oder Nom.</i>
V. wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>
I. z trzema.	z czterema (czter- ma).	z pięcią.
L. w trzech.	w czterech.	w pięciu.

Jednaście, 11. | dwadzieścia, 20. | Pięćdziesiąt, 50.

<i>G.</i> iedenastu.	dwudziestu.	pięćdziesiąt.
<i>D.</i> iedenastom—tu	dwudziestom—tu	pięćdziesiąt,
		pięćdziesiąt.
<i>A.</i> wie <i>Gen.</i> oder <i>N.</i>	wie <i>Nom.</i> oder <i>Gen.</i>	wie im <i>N.</i> oder <i>G.</i>
<i>V.</i> wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>	wie im <i>Nom.</i>
<i>I.</i> z iedenastą.	z dwudziestą.	z pięćdziesiąt.
<i>L.</i> w iedenastu.	w dwudziestu.	w pięćdziesiąt.

Sto, hundred.

Singularis.

G. stu.
D. stu.
A. sto.
V. sto.
I. z stem.
L. w stu.

Plurals.

N. sta.
G. set.
D. stom.
A. sta.
V. sta.
I. z stami.
L. w set.

Dwieście, 200.

G. dwuchset.
D. dwomset.
A. wie *Gen.* oder *Nom.*
V. wie im *Nom.*
I. z dwomaset.
L. w dwuchset.

Trzysta, 300.

trzechset.
 trzémset.
 wie *Gen.* oder *Nom.*
 wie im *Nom.*
 z trzemaset.
 w trzechset.

czteryście, 400.

G. czterechset.
D. czterémset.
A. wie *Gen.* oder *Nom.*
V. wie im *Nom.*
I. z czteremaset.
L. w czterechset.

Pięćset, 500.

pięćciuset.
 pięćciomset, — ciuset.
 wie *Gen.* oder *Nom.*
 wie im *Nom.*
 z pięćciuset.
 w pięćciuset.

Tysiąc, tausend.

Singularis.

N. tysiąc.
 G. tysiąca.
 D. tysiącu.
 A. tysiąc.
 V. tysiącu.
 I. z tysiącem.
 L. w tysiącu.

Pluralis.

tysiące.
 tysięcy.
 tysiącom.
 tysiące.
 tysiące.
 z tysiącami.
 w tysiącach.

Dwa tysiące, 2000.

G. dwuch tysięcy.
 D. dwom tysiącom.
 A. wie *Gen.* oder *Nom.*
 V. wie im *Nom.*
 I. z dwoma tysiącami.
 L. w dwuch tysiącach.

Pięć tysięcy, 5000.

pięciu tysięcy.
 pięciu tysiącom.
 wie *Gen.* oder *Nom.*
 wie im *Nom.*
 z pięćmi tysiącami.
 w pięciu tysiącach.

B. Unbestimmte Zahlwörter.

Wiele, viel.

G. wielu.
 D. wielom — lu.
 A. wie *Gen.* oder *Nom.*
 V. wiele.
 I. z wielą.
 L. w wielu.

Eben so gehen:

ile, tyle, kilka.

A n m e r k u n g e n.

- 1) Jeden, jedna, jedno werden wie *Adj.* deklinirt, iednego, iednemu u. s. w. Daß *Femin.* hat jedoch im *Acc. Sing.* nicht iedną sondern iedną.
- 2) Dwa, oba, trzy, cztery sind zu Hauptwörtern männlichen Personen zu setzen; dwa, oba, trzy, cztery aber zu den andern männlichen Hauptwörtern.
- 3) Der Deklination von pięć folgen sześć u. s. w. bis

iedenaście, dieser dwanaście u. s. w. bis dwadzieścia, welcher wieder trzydzieści bis pięćdziesiąt, und diesem sześćdziesiąt bis sto gleich gehen. Nach pięćset gehen sześćset bis tysiąc, so wie nach pięć tysięcy alle nachfolgenden Zahlwörter.

- 4) Von pięć an erfordern alle folgenden Zahlwörter das Hauptwort im *Genit.* und das Zeitwort im *Neutrum* Sing., z. B. było pięć koni, ryb, cieląt, es waren fünf Pferde, Fische, Kälber.
- 5) Die Ordnungszahlen gehen völlig wie *Adject.* pierwszy, pierwszego u. s. w.

O m Ż u r w o r t e.

(O Zaimku.)

Die *Pronomina* werden in 6 Klassen gebracht:

- 1) *Pronomina personalia*, zaimki osobiste, persönliche Fürwörter, als: ja, ich; ty, du u. s. w.
- 2) *Pronom. possessiva*, zaimki dzierżawcze, besitzanzeigende Fürwörter, als: mój, mein; twój, dein u. s. w.
- 3) *Pronom. demonstrativa*, zaimki ukazujące, hinzeigende Fürwörter, als: ten, dieser; ta, diese u. s. w.
- 4) *Pronom. relativa*, zaimki względne, beziehende Fürwörter, als: który, ra, welcher, welche u. s. w.
- 5) *Pronom. interrogativa*, zaimki pytające, fragende Fürwörter als: kto, wer?
- 6) *Pronom. responsiva*, zaimki odpowiadające, wortende Fürwörter, als: nikt, niemand; ani-
nie,
nicz.

A. Declination der Pronom. personalia.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. ja, ich.	ty, du.
G. mnie, meiner.	ciebie, deiner.
D. mnie, mi, mir.	tobie, ci, dir.
A. mnie, mię, mich.	ciebie, cię, dich.
V. ja! ich!	ty! du!
I. ze mną, mit mir.	z tobą, mit dir.
L. we mnie, in mir.	w tobie, in dir.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. my, wir.	wy, ihr.
G. nas, unser.	was, euer.
D. nam, uns.	wam, euch.
A. nas, uns.	was, euch.
V. my! wir!	wy! ihr!
I. z nami, mit uns.	z wami, mit euch.
L. w nas, in uns.	w was, in euch.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
N. on, er (jener).	ona, sie.	ono, es.
G. onego, niego, ie- go, go, seiner.	oney, niey, iey, ihrer.	onego, niego, iego, go, seiner.
D. onemu, niemu, iemu, mu, ihm.	oney, niey, iey, ihr.	onemu, niemu, ie- mu, mu, ihm.
A. onego, niego, ie- go, go, ihn.	onę, nie, ią, sie.	ono, nie, ie, es.
I. z onym, nim, mit ihm.	z oną, nią, mit ihr.	z onem, niem, mit ihm.
L. w onym, nim, in ihm.	w oney, niey, in ihr.	w onem, niem, in ihm.

Pluralis.	<i>Liczba mnoga.</i>	
N. oni, one, sie.	one, sie.	one.
G. onych, nich, ich, ihrer.	= " =	= " =
D. onym, nim, im, ihnen.	= = =	= = =
A. onych, nich, ich, oder one, nie, ie, sie.	one, nie, ie, sie.	one, nie, ie, sie.
I. z onymi, nimi, mit ihnen.	z onemi, niemi mit ihnen.	z onemi, niemi, mit ihnen.
L. w onych, nich, in ihnen.	= = =	= = =

B. Pronomina possessiva.

Singularis.	<i>Liczba pojedyncza.</i>	
N. mój, mein.	moja, meine.	moje, mein.
G. moiego, mego, meines.	moiey, mey, meiner.	moiego, mego, meines.
D. moiemu, memu, meinem.	moiey, mey, meiner.	moiemu, memu, meinem.
A. wie <i>Genit.</i> oder <i>Nom.</i> meinen.	moię, moją, meine.	moje, me, mein.
I. z moim, mit meinem.	z moją, mit meiner.	z moim, mem, mit meinem.
L. w moim, mym, in meinem.	w moiey, mey, in meiner.	w moim, mem, in meinem.

Pluralis.	<i>Liczba mnoga.</i>	
N. moi, moie, meine.	moie, meine.	moie.
G. moich, meiner.	= = =	= = =
D. moim, meinen.	= = =	= = =
A. wie <i>Genit.</i> oder moie, me, meine.	moie, me, meine.	moie, me, meine.
I. z moimi, mymi, mit meinen.	z moiemi, memi, mit meinen.	z moiemi, memi, mit meinen.
L. w moich, in meinen.	w moich, in meinen.	w moich, in meinen.

C. Pronomina demonstrativa.

Singularis.

Liczba pojedyncza.

N. ten, dieser.	ta, diese.	to, dieses.
G. tego, dieses.	tey, dieser.	tego, dieses.
D. temu, diesem.	tey, dieser.	temu, diesem.
A. wie Genit. oder Nom. diesen.	tę, diese.	to, dieses.
I. z tym, mit die- sem.	z tą, mit dieser.	z tém, mit diesem.
L. w tym, in die- sem.	w téy, in dieser.	w tém, in diesem.

Pluralis.

Liczba mnoga.

N. ci, te, diese.	te, diese.	te, diese.
G. tych, dieser.	= = =	= = =
D. tym, diesen.	= = =	= = =
A. tych, te, diese.	te, diese.	te, diese.
I. z tymi, mit die- sem.	z temi, mit diesen.	z temi, mit diesen.
L. w tych, in die- sem.	= = =	= = =

D. Pronomina interrogativa.

N. kto, wer?	co, was?
G. kogo, wessen?	czego, wessen?
D. komu, wem?	czemu, wem?
A. kogo, wen?	co, was?
I. z kim, mit wem?	czém, mit was?
L. w kim, in wem?	w czém, in was?

E. Pronomina responsiva.

N. nikt, niemand.	nic, nichts.
G. nikogo, niemand's.	niczego, nichts.
D. nikomu, niemandem.	niczemu, nichts.
A. nikogo, niemanden.	nic, nichts.
I. z nikim, mit niemand.	niczém, mit nichts.
L. w nikim, in niemand.	w niczém, in nichts.

A n m e r k u n g e n.

- 1) Nach on, ona, one, gehen ów, owa, owe, jener, jene, jenes; — nasz, nasza, nasze, unser, unsere, unser; — wasz, wasza, wasze, euer, eure, euer — wobei der *Nomin. Plur.* für männliche Personen nasi, wasi zu merken ist. Nach móy gehen twóy, two-ia, ie, deiner, deine, dein; swóy, ia, ie, sein, seine, sein; który, ra, re, welcher, welche, welches, gehen wie *Adj. pl. m.* którzy, które.
- 2) Die *Pronom.* niego, niemu und alle andere, welche sich mit n anfangen, müssen nach Präpositionen kommen, z. B.: mówił z nimi, er sprach mit ihnen; do niego, zu ihm, u. dgl.
- 3) Mit go, mu, mi, mię, ci, ia, ich kann nie ein Satz angefangen werden; vielmehr stehen sie immer nach andern Wörtern z. B.: widziałem go, ich habe ihn gesehen; powiedziałem mu, ich sagte ihm.
- 4) Siebie und swóy werden gesetzt, wenn die Person des Für- und Zeitworts eine und dieselbe ist, z. B. ia mam swóy kapelusz, ich habe meinen Hut; ty siebie tylko kochasz, du liebst nur dich selbst — ist aber die Person des Zeitworts von der des Fürworts verschieden, so heißt es: ia mam twóy kapelusz, ia ciebie kocham u. dgl.
- 5) Die *Pronomina* nic, nikt, żaden erfordern eine doppelte Verneinung, z. B.: nic nie widziałem, ich habe (gar) nichts gesehen.

Von den Präpositionen.

(O przyimkach.)

- 1) Den *Genitiv* regieren:

bez, ohne.
blisko, nahe.
dla, wegen, für.

prócz, außer.
u, bei.
według, laut, nach.

do, zu, in, nach.
 koło, około, um, gegen.
 krom, okrom, ohne, au-
 ßer.
 naprzeciwno, gegenüber.
 od, von.
 oprócz, } außer.
 prócz, }
 podle, neben.

podług, laut, nach, ver-
 möge.
 wewnątrz, innerhalb.
 wśród, wpośród, mit-
 ten.
 względem, in Ansehung,
 zamiast, statt.
 ząd, woher?
 zewnątrz, außerhalb.

2) Den *Datio* regieren:
 ku, gegen, nach; — naprzeciw, przeciw, naprze-
 ciwno, gegen, wider.

3) Den *Accusatio* regiert:
 przez, durch.

4) Den *Localis* regiert:
 przy, bei.

5) Den *Gen.* und *Accus.* regiert:
 mimo; ungeachtet.

6) Den *Gen.* und *Instr.* regiert:
 z, von, aus, oder mit, nebst — (S. Anm. 1.)

7) Den *Accus.* und *Instr.* regieren:

między, pomiedzy, un-
 ter, zwischen.
 nad, über.
 pod, unter.

ponad, an.
 przed, vor.
 za, hinter, oder vor (S.
 Anmerkung 2.)

8) Den *Accus.* und *Loc.* regieren:

na, auf.
 o, um, von.

po, nach, in, auf.
 w, in (S. Anm. 3.)

A n m e r k u n g e n.

1) Die Präposition *z* regiert den *Genit.*, wenn sie eine Trennung oder Absonderung anzeigt, und *aus*, *von* heißt *z*. B. *z* szkoły, aus der Schule; *z* pola, vom Felde; den *Instr.* hingegen, wenn sie eine Vereinigung, Verbindung bezeichnet, und heißt *mit*, *nebst*, *ide* *z* bratem, ich gehe mit dem Bruder. Sie wird aber gar nicht gesetzt, wenn das deutsche

mit ein Mittel oder Werkzeug anzeigt, und mit ver-
mittelft verwechselt werden kann, z. B. piszę pio-
rem, ich schreibe mit (vermittelft) der Feder.

- 2) Między u. s. w. regieren den *Accus.* auf die Frage
wohin? bei einer Bewegung, z. B. idź między
braci, gehe unter die Brüder; poydź przed moją
izbę, komme vor meine Stube; den *Instr.* hin-
gegen auf die Frage wo? bei einer Ruhe, z. B.
stoi między braćmi, er stehet zwischen den Brü-
dern; stoi przed domem, er stehet vor dem Hause.
Za in der Bedeutung von für regiert den *Accusat.*,
heißt es aber hinter, so regiert es den *Instr.*, z. B.
kupił za talara, er kaufte für einen Thaler; stoi
za nami, er stehet hinter uns.

- 3) Na und w regieren den *Accus.* bei einer Bewegung
auf die Frage wohin? z. B. postaw to na stół,
stelle dies auf den Tisch, idź w miasto, gehe in
die Stadt; den *Localis* hingegen auf die Frage wo?
bei einer Ruhe, z. B.: mój oyciec jest w izbie,
mein Vater ist in der Stube; pióra leżą na stole,
die Federn liegen auf dem Tische.

Po regiert den *Acc.* bei einer Bewegung auf die
Frage wohin? nach was? um was? z. B.
idę po pióra, ich gehe nach, um, wegen Fe-
dern; den *Localis* aber bei einer Ruhe auf die Frage
wo? wann? z. B.: chodzi po ulicy, er gehet
auf der Straße (umher), po lekcji, nach der
Lektion.

O regiert den *Accusat.*, wenn es so viel als um
heißt, z. B. żebrze o chleba, er bittet um Brod;
den *Localis* aber, wenn die Bedeutung von ist, z. B.
mowią o wojnie, man spricht vom Kriege.

- 4) Man merke den Unterschied zwischen dla und za;
für in der Bedeutung seinetwegen, für jemand's
Besten, Nutzen u. s. w. etwas thun, wird mit dla;
für aber, welches mit statt jemand's verwechselt wer-
den kann, giebt man mit za, z. B.: dla ciebie
to pisalem, d. h. zu deinem Besten, aber pisalem
to za ciebie, d. h. statt deiner.

- 5) Do in, kommt bei einer Bewegung auf die Frage wohin? z. B. idę do szkoły, idę do domu; w aber bei einer Ruhe auf die Frage wo? z. B. byłem w mieście, u. s. w.
-

Bildung der Zeitwörter.

Do- na- ob- prze- roz- wy- za- *siać*.

Do- na- o- po- wy- *macać*.

Z- po- nad- prze- u- od- wy- za- *łamać*.

Do- na- wy- z- po- *grzebać*.

Po- do- na- nad- ob- od- pod- prze- u- wy- za-
zo- *stawiać*.

Na- ob- od- za- wy- roz- *mawiać*.

Do- na- od- ob- pod- po- prze- przy- w- wy- z-
za- *nosić*.

Do- po- o- prze- przy- u- ws- wy- za- *trzymać*.

Do- na- o- od- po- pod- prze- s- w- wy- u- roz-
za- *puszczać*.

Sługa, służyć; — dzięka, dziękować; — dzwon,
dzwonić.

Gubić, zgubić, wygubić, zagubić.

Brać, obierać, wybierać, zbierać, wzbierać.

Nagi, obnażać; — bogaty, bogacić; — obfity,
obfitować.

V o m Z e i t w o r t e .

(O Słowie.)

Einige Vorkenntnisse.

- 1) Beim Zeitworte sind zu merken:
- a) Słowo, *Actio*, die Handlung.
 - b) Czas, *Tempus*, Zeit.
 - c) Tryb, *Modus*, Sprechart.
 - d) Liczba, *Numerus*, die Zahl.
 - e) Osoba, *Persona*, die Person.
 - f) Rodzay, *Genus*, das Geschlecht, und
 - g) Czasowanie, *Conjugatio*, die Abwandlung.
- 2) Die Handlung ist zwiefach möglich:
- A. Słowo niedokonane (*imperfecta*), unvollendete, dauernde Handlung, z. B.: czytałem, ich habe gelesen; d. h. ich war mit dem Lesen beschäftigt, habe aber dasselbe noch nicht vollendet.
 - B. Słowo dokonane (*perfecta*), vollendete Handlung, z. B.: przeczytałem, ich habe durchgelesen, d. h. ich bin mit dem Lesen fertig. Die słowa niedokonane haben daher, nur die unvollendeten, und die słowa dokonane nur die vollendeten Zeiten und Formen, als:

Słowo niedokonane.

- a) Czas terażniejszy, gegenwärtige Zeit, *Praesens* z. B. czytam, ich lese.
- b) czas przeszły niedokony, vergangene Zeit, *Imperfectum* z. B. czytałem, ich las — habe geles.
- c) Czas zaprzeszły niedokony, längst vergangene

Słowo dokonane.

- a) Czas przeszły dokonany, vergangene Zeit *Perfectum* z. B.; przeczytałem, ich habe durchgelesen.
- b) czas zaprzeszły dokonany, längst vergangene Zeit *Plusquamperfectum* z. B. przeczytałem był, ich hatte durchgelesen.

- ne Zeit, *Plusquamperfectum*, z. B. czytałem był, ich hatte gelesen.
- d) Czas przyszły dokonany, *zukünftige Zeit, Futurum compositum*, z. B. będę czytał, ich werde lesen.
- e) Tryb rozkazujący, *befehlende Art, Modus Imperativus*, z. B. czytaj, lies.
- f) *Infinitiv*, czytać, lesen.
- g) *Gerundium Praes.*, czytając, indem man liest.
- h) *Gerund. Perfect.*, czytawszy, nachdem man gelesen hat.
- i) *Participium activum*, czytający, a, e, der, die, das liest.
- k) *Participium passivum*, czytany, a, e, gelesen.
- l) *Impersonalia*, czytano, man las, und
- m) *Substantiv verbale*, czytanie, das Lesen.
- c) Czas przyszły, *zukünftige Zeit, Futurum simplex*, z. B. przeczytam, ich werde durchlesen.
- d) *Imperativ*, przeczytaj, lies durch.
- e) *Infinitiv. Praes.*, przeczytać, durchlesen.
- f) *Gerundium Perfect.*, przeczytawszy, nachdem man durchgelesen hat.
- g) *Particip. passivum*, przeczytany, a, e, durchgelesen.
- h) *Verbale*, przeczytanie, das Durchlesen.

C. *Verba frequentativa*, słowa częstotliwe, welche eine Handlung anzeigen, die oft oder wiederholt geschieht, z. B. gotować, kochen, dawać, geben oft.

D. Ein Hilfszeitwort giebt es nur im Polnischen, bydź, seyn.

3) Sprecharten sind 4:

- a) *Modus Infinitivus*, Tryb bezokoliczny, unbestimmte Sprechart.
- b) *Modus Indicativus*, Tryb oznajmujący, bestimmte Sprechart.
- c) *Modus Conjunctivus*, Tryb łączący, bedingende Sprechart.

d) *Modus Imperatiuus*, Tryb rozkazujący, besehlende Sprechart.

Zahlen sind 2. Personen und Geschlechter: 3, wie beim Hauptworte.

4) Conjugationen nimmt man 4 regelmäßige an, die an den Endbuchstaben gloski cechowwe der 3ten Person Praes. Sing. kenntlich sind.

Die 1ste Conjugation hat a z. B. czyta, er liest.
 = 2te = e = pisze, er schreibt.
 = 3te = i = czyni, er thut, und
 = 4te = y = uczy, er lehrt.

Hilfszeitwort. Slowo posiłkowe.

Bydź, być, seyn.

A. *Indicativus*, Tryb oznajmujący.

Praesens, czas terażniejszy.

Jestem, ich bin.	iesteśmy, wir sind.
iestes, du bist.	
iest, er ist.	
	iesteście, ihr seid.
	są, sie sind.

Praeteritum, czas przeszły.

<i>Masculinum</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
bylem,	byłam,	byłom, ich war, bin gewesen.
byles,	byłaś,	byłoś, du warst, bist —
był, er.	była, sie.	było, es war, ist —

Pluralis.

Liczba mnoga.

männliche Personen.

Femininum und Neutrum.

byliśmy,	byliśmy, wir waren, sind gewesen.
byliście,	
byli,	
	byliście, ihr waret, seyd —
	byli, sie waren, sind —

Plusquamperfectum, czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
byłem był,	byłam była,	byłom było, ich war ge wesen.
byłeś był,	byłaś była,	byłoś było, du warst —
był był, er	była była, sie	było było, es war —

*Pluralis.**Liczba mnoga.*

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
byliśmy byli,	byłyśmy byli, wir waren gewe sen.
byliście byli,	byłyście były, ihr waret gewesen.
byli byli,	były były, sie waren gewesen.

Futurum, czas przyszły.

będę, ich werde seyn.	będziemy, wir werden seyn.
będziesz, du wirst seyn.	będziecie, ihr werdet seyn.
będzie, er wird seyn.	będą, sie werden seyn.

Imperativ, Tryb rozkazujący.

ładź, sey du.	ładźmy, laßt uns seyn.
niech będzie, er mag seyn.	ładźcie, seyd ihr.
	niech będą, sie mögen seyn.

Infinitiv, Tryb bezekoliczny.

<i>Praesens.</i> Bydź (być), seyn.
<i>Gerund. Praes.</i> Będąc, indem man ist.
<i>Gerund. Perfect.</i> Bywszy, nachdem man gewesen ist.
<i>Particip. Praes.</i> Będący, a, e, der, die, das, ist.
<i>Substantiv verbale.</i> Bycie, das Seyn.

B. *Conjunctivus*, Tryb łączący.*Perfectum*, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
Byłbym,	byłabym,	byłobym, ich würde seyn, ich wäre.
byłbyś,	byłabyś,	byłobyś, du würdest seyn.
byłby, er	byłaby, sie	byłoby, es würde seyn.

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
bylibyśmy,	byłybyśmy, wir wären, wir wür- den seyn.
bylibyście,	byłybyście, ihr würdet seyn.
byliby,	byłyby, sie würden seyn.

Plusquamperfectum, czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
byłbym był,	byłabym była	byłobym było, ich wäre re gewesen; ich wür- de gewesen seyn.
byłbyś był,	byłabyś była,	byłobyś było, du wür- dest —
byłby był, er	byłaby była, sie	byłoby było, es würde

Pluralis.

Liczba mnoga.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
bylibyśmy byli,	byłybyśmy były, wir würden ge- wesen seyn.
bylibyście byli,	byłybyście były, ihr würdet —
byliby byli,	byłyby były, sie würden —

Conjunctivus 2ter Art

mit einer vorstehenden Conjunction.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
gdybym był,	gdybym była,	gdybym było, wenn ich wäre, wenn ich gewesen wäre.
gdybyś był,	gdybyś była,	gdybyś było, wenn du wärest —
gdyby był, er	gdyby była, sie	gdyby było, wenn es wäre —

Pluralis.

Liczba mnoga.

Männliche Personen.	<i>Femininum und Neutrum.</i>
gdybyśmy byli,	gdybyśmy były, wenn wir wären.
gdybyście byli,	gdybyście były, wenn ihr wäret.
gdyby byli,	gdyby były, wenn sie wären.

A n m e r k u n g e n.

- 1) Die Endungen byli, byliśmy, byliście (mit weichem l und kurzem i) sind nur für Mannspersonen; die auf ły, łyśmy, łyście aber für alle andere Hauptwörter, z. B. moi synowie byli na komedyi; konie były na podwórze.
- 2) Die Personalendungen em, es, śmy, ście werden oft vom Zeitworte getrennt, und andern Wörtern angehängt, so kann man z. B. statt już byłem, sagen jużem był.

Erste Conjugation.

Infinit. ac; *Praes.* am, as, a; *Imperf.* al.

A. Słowo niedokonane.

Indicativus, Tryb oznajmujący.

Praesens, Czas terażniejszy.

Singularis.	Pluralis.
czytam, ich lese.	czytamy, wir lesen.
czytasz, du ließt.	czytacie, ihr leset.
czyta, er, sie, es ließt.	czytają, sie lesen.

Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.

Masculinum.	Femininum.	Neutrum.
czytałem,	czytałam,	czytałem, ich las, ich habe gelesen.
czytałeś,	czytałaś,	czytałeś, du lasest, du hast gelesen.
czytał, er	czytała, sie	czytało, es las, hat gelesen.

Männliche Personen.	Femininum und Neutrum.
czytaliśmy,	czytałyśmy, wir lasen, wir haben gelesen.
czytaliście,	czytałyście, ihr laset, habet gelesen.
czytali,	czytały, sie lasen, haben gelesen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzieszły.

Masculinum.	Femininum.	Neutrum.
czytałem był	czytałam była,	czytałem było, ich hatte gelesen.
czytałeś był,	czytałaś była,	czytałeś było, du hatte gelesen.
czytał był, er	czytała była, sie	czytało było, es hatte gelesen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
czytaliśmy byli,	czytałyśmy były, wir hatten ge- lesen.
czytaliście byli,	czytaliście były, ihr hattet gelesen.
czytali byli,	czytały były, sie hatten gelesen.

Futurum. Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę czytał,	będę czytała,	będę czytało, ich werde lesen.
będziesz czytał,	będziesz czyta- ła,	będziesz czytało, du wirst lesen.
będzie czytał, er,	będzie czyta- ła, sie	będzie czytało, es wird lesen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
będziemy czytali,	będziemy czytały, wir werden le- sen.
będziecie czytali,	będziecie czytały, ihr werdet le- sen.
będą czytali,	będą czytały, sie werden lesen.

Imperativus. Tryb rozkazujący.

czytaj, liess.	czytajmy, laßt uns lesen.
niech czyta, er mag lesen.	czytajcie, leset ihr. niech czytaią, mögen sie le- sen.

Infinitivus. Tryb bezokoliczny.

<i>Praesens.</i> Czytać, lesen.
<i>Gerund. Praes.</i> Czytaiąc, indem man liest.
<i>Particip. Praes.</i> Czytaiący, a, e, der, die, das liest.
<i>Gerund. Perfect.</i> Czytawszy, nachdem man gelesen hat.
<i>Part. Passivum.</i> Czytany, a, e, gelesen.
<i>Impersonale.</i> Czytano, man laß.
<i>Subst. Verbale.</i> Czytanie, das Lesen.

Conjunctivus, Tryb łączący.

a) *Imperfectum* und *Perfectum*, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
czytałbym,	czytałabym,	czytałobym, ich las, ich würde lesen.
czytałbyś,	czytałabyś,	czytałobyś, du lafest.
czytałby, er,	czytałaby, sie,	czytałoby, es las.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
czytalibyśmy,	czytałybyśmy, wir würden lesen.
czytalibyście,	czytałybyście, ihr würdet lesen.
czytaliby,	czytałyby, sie würden lesen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
czytałbym był,	czytałabym by- ła,	czytałobym było, ich hätte gelesen, ich würde gelesen haben.
czytałbyś był,	czytałabyś by- ła,	czytałobyś było, du würdest gelesen haben
czytałby był, er	czytałaby była, sie.	czytałoby było, es würde gelesen haben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
czytalibyśmy byli,	czytałybyśmy były, wir würden gelesen haben.
czytalibyście byli,	czytałybyście były, ihr würdet —
czytaliby byli,	czytałyby były, sie würden —

b) *Conjunctivus* mit einer vorherstehenden
Conjunction.

P e r f e c t u m.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
gdybym czytał,	gdybym czytała	gdybym czytało, wenn ich läse.
gdybyś czytał,	gdybyś czytała,	gdybyś czytało, wenn du läsest.
gdyby czytał, er,	gdyby czytała, się,	gdyby czytało, wenn es läse.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Feminin. und Neutrum.</i>
gdybyśmy czytali,	gdybyśmy czytały, wenn wir lä- sen.
gdybyście czytali,	gdybyście czytały, wenn ihr läs- set.
gdyby czytali,	gdyby czytały, wenn sie läsen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
gdybym był czytał,	gdybym była czytała,	gdybym było czytało, wenn ich gelesen hätte.
gdybyś był czy- tał,	gdybyś była czytała,	gdybyś było czytało, wenn du gelesen hättest.
gdyby był czy- tał, er,	gdyby była czy- tała, się,	gdyby było czytało, wenn es gelesen hätte.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
gdybyśmy byli czytali,	gdybyśmy były czytały, wenn wir gelesen hätten.
gdybyście byli czytali,	gdybyście były czytały, wenn ihr gelesen hätten.
gdyby byli czytali,	gdyby były czytały, wenn sie ge- lesen hätten.

B. Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły dokonany.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
przeczytałem,	przeczytałam,	przeczytałem, ich habe durchgelesen.
przeczytałeś,	przeczytałaś,	przeczytałeś, du hast durchgelesen.
przeczytał, er,	przeczytała, sie,	przeczytało, es hat durchgelesen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
przeczytaliśmy,	przeczytaliśmy, wir haben durchgelesen.
przeczytaliście,	przeczytaliście, ihr habet durchgelesen.
przeczytali,	przeczytali, sie haben durchgelesen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczyły dokonany.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
przeczytałem był,	przeczytałam była,	przeczytałem było, ich hatte durchgelesen.
przeczytałeś był,	przeczytałaś była,	przeczytałeś było, du hattest durchgelesen.
przeczytał był, er,	przeczytała była, sie,	przeczytało było, es hatte durchgelesen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
przeczytaliśmy byli,	przeczytaliśmy byli, wir hatten durchgelesen.
przeczytaliście byli,	przeczytaliście byli, ihr hattet durchgelesen.
przeczytali byli,	przeczytali byli, sie hatten durchgelesen.

Futurum, Czas przyszły dokonany.

przeczytam, ich werde durch-	przeczytamy, wir werden
lesen.	durchlesen.
przeczytasz, du wirst durch-	przeczytacie, ihr werdet
lesen.	durchlesen.
przeczyta, er wird durchle-	przeczytaią, sie werden durch-
sen.	lesen.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

przeczytaj, ließ durch.	przeczytamy, laßt uns
	durchlesen.
niech przeczyta, möge er	przeczytacie, leset ihr durch.
durchlesen.	niech przeczytaią, sie mö-
	gen durchlesen.

Infinitiv, Tryb bezokoliczny.*Praesens und Futurum.* Przeczytać, durchlesen.*Gerund. Praes.* fehlt.*Particip. Praes.* fehlt.*Gerund. Perfect.* Przeczytawszy, nachdem man durchgelesen hat.*Particip. Passivum.* Przeczytany, a, e, durchgelesen.*Subst. Verbale.* Przeczytanie, das Durchlesen.

Biegać, laufen.

Szukać, suchen.

Wołać, rufen.

Znać, kennen.

Trzymać, halten.

Czerpać, schöpfen.

A n m e r k u n g e n.

1) Der *Conjunctiv* kann auch heißen *byłbym czytał, byłbyś czytał u. s. w.*2) Unregelmäßige Zeitwörter dieser *Conjugation* sind:Dać, dadź, geben. — *Praes.* Daieć, daiesz, daie. —*Perf.* dałem, dałeś, dał. — *Fut.* dam, dasz, da,dadzą. — *Imp.* day. — *Part. Perf.* dany.

M i e ć m a m e.

Mieć, mam, miałem, haben.

P r a e s e n s.

mam, masz, ma, mamy, macie, mają.

I m p e r f e c t u m.

<i>mascul.</i>	<i>femin.</i>	<i>neut.</i>	<i>mascul.</i>	<i>m. f. n.</i>
miałem,	miałam,	miałom.	mieliśmy.	miałyśmy.
miałeś,	miałaś,	miałoś.	mieliście,	miałyście.
miał,	miała,	miało.	mieli,	miały.

F u t u r u m.

będę miał	b. miała,	b. miało.	będziemy mieli,	b. miały.
będziesz miał,	b. miała,	b. miało.	będziecie mieli,	b. miały.
będzie miał,	b. miała,	b. miało.	będą mieli,	b. miały.

I m p e r a t i v.

mieć, niech ma, mieymy, mieycie, niech mają.

*I n f i n i t i v.**Gerund. Praes.* Maiąc.*Particip. Praes.* Maiący.*Gerundium Perfectum.* Miawszy.*Particip. Perfectum.* Miany, na, ne.*Impersonal.* Miano.*Verbale.* Mienie.

Zweite Conjugation.

Infinitiv ac, wać, ać, eć, ic, oć, uc, yć, ć, dz.

Praesens e, esz, e, *Imperf.* ł, *Impf.* und *Imp.* einsilbig.

Erste Abtheilung.

Zweisilbiges Zeitwort. Endung ac, wać.

A. Słowo niedokonane.

Indicativus, Tryb oznaymuiący.

Praesens, Czas terazniewszy.

Kraić, ich schneide.

kraiesz, du schneidest.

kraie, er schneidet.

|kraiemy, wir schneiden.

|kraiecie, ihr schneidet.

|kraią, sie schneiden.

Imperfectum und *Perfectum*, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
kraiałem,	kraiałam,	kraiałom, ich schnitt, habe geschnitten.
kraiałesz,	kraiałas,	kraiałoś, du schnittest.—
kraiał, er,	kraiała, sie,	kraiało, es schnitt.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
kraialiśmy,	kraiałyśmy, wir schnitten.
kraialiście,	kraiałyście, ihr schnittet.
kraiali,	kraiały, sie schnitten.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
kraiałem był,	kraiałam była,	kraiałom było, ich hatte geschnitten.
kraiałeś był,	kraiałas była,	kraiałoś było, du hattest geschnitten.
kraiał był, er,	kraiała była, sie,	kraiało było, es hatte geschnitten.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
kraialiśmy byli,	kraiałyśmy były, wir hatten geschnitten.
kraialiście byli,	kraiałyście były, ihr hattet geschnitten.
kraiali byli,	kraiały były, sie hatten geschnitten.

Futurum, czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę kraiał,	będę kraiała,	będę kraiało, ich werde schneiden.
będziesz kraiał,	będziesz kraiała,	będziesz kraiało, du wirst schneiden.
będzie kraiał, er,	będzie kraiała, sie,	będzie kraiało, es wird schneiden.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
będziemy kraiali,	będziemy kraiały, wir werden schneiden.
będziecie kraiali,	będziecie kraiały, ihr werdet schneiden.
będą kraiali,	będą kraiały, sie werden schneiden.

Imperativ, Tryb rozkazujący.

kray, Schneide du.	kraymy, laßt uns schneiden.
niech kraie, mag er schneiden.	kraycie, schneidet ihr.
	niech kraia, sie mögen schneiden.

Infinitiv, Tryb bezekoliczny.

Gerund. Praes. Kraiać, indem man schneidet.

Part. Praes. Kraiaący, a, e, der, die, das schneidet.

Gerund. Perfectum. Kraiawszy, nachdem man geschnitten hat.

Part. Perf. Passivi. Kraiany, a, e, geschnitten.

Impersonale. Kraiano, man schnitt.

Subst. Verbale. Kraienie, das Schneiden.

Conjunctivus, Tryb łączący.

Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
kraiiałbym,	kraiiałabym,	kraiiałobym, ich schnitte, ich würde schneiden.
kraiiałbyś,	kraiiałabyś,	kraiiałobyś, du schnit- test. —
kraiiałby, er,	kraiiałaby, sie,	kraiiałoby, es schnitte.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
kraiiałibyśmy,	kraiiałybyśmy, wir schnitten.
kraiiałibyście,	kraiiałybyście, ihr schnittet.
kraiiałiby,	kraiiałyby, sie schnitten.

Plusquamperfectum, czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
kraiiałbym był,	kraiiałabym by- ła,	kraiiałobym było, ich hätte geschnitten, ich würde geschnitten ha- ben.
kraiiałbyś był,	kraiiałabyś była,	kraiiałobyś było, du hättest geschnitten.
kraiiałby był, er,	kraiiałaby była, sie,	kraiiałoby było, es hätte geschnitten.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
kraiiałibyśmy byli,	kraiiałybyśmy były, wir hätten geschnitten.
kraiiałibyście byli,	kraiiałybyście były, ihr hättet ge- schnitten.
kraiiałiby byli,	kraiiałyby były, sie hätten geschnit- ten.

B. Słowo dokonane.

*Indicativus.**Perfectum*, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pokraiałem,	pokraiałam,	pokraiałom, ich habe zerschnitten.
pokraiałeś,	pokraiałeś,	pokraiałeś, du hast zerschnitten.
pokraiał, er,	pokraiała, sie,	pokraiało, es hat zerschnitten.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
pokraialiśmy,	pokraialiśmy, wir haben zerschnitten.
pokraialiście,	pokraialiście, ihr habet zerschnitten.
pokraiali,	pokraiały, sie haben zerschnitten.

Plusquamperfectum, czas zaprzeszyły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pokraiałem był,	pokraiałam była,	pokraiałom było, ich hatte zerschnitten.
pokraiałeś był,	pokraiałeś była,	pokraiałeś było, du habtest zerschnitten.
pokraiał był, er,	pokraiała była, sie,	pokraiało było, es hatte zerschnitten.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
pokraialiśmy byli,	pokraialiśmy były, wir hatten zerschnitten.
pokraialiście byli,	pokraialiście były, ihr hattet zerschnitten.
pokraiali byli,	pokraiały były, sie hatten zerschnitten.

Futurum, Czas przyszły.

pokraię, ich werde zerschneiden.		pokraiemy, wir werden zerschneiden.
pokraiesz, du wirst zerschneiden.		pokraiecie, ihr werdet zerschneiden.
pokraie, er wird zerschneiden.		pokraią, sie werden zerschneiden.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

pokray, zerschneide.		pokraymy, laßt uns zerschneiden.
niech pokraie, mag er zerschneiden.		pokraycie, zerschneidet ihr. niech pokraią, sie mögen zerschneiden.

A. Słowo niedokonane.

Indicativus, Tryb oznajmujący.*Praesens*, Czas terażniejszy.

Piszę, ich schreibe.		piszemy, wir schreiben.
Piszesz, du schreibst.		piszecie, ihr schreibt.
Pisze, er schreibt.		piszą, sie schreiben.

Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
писаłem,	писаłam,	писаłом, ich schrieb, ich habe geschrieben.
писаłeś,	писаłaś,	писаłoś, du schriebst.
писаł, er,	писаła, sie,	писаło, es schrieb.

Männliche Personen.		<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
писа́ли́мы,		писа́лы́мы, wir schrieben.
писа́ли́ście,		писа́лы́ście, ihr schriebet.
писали,		писа́лы, sie schrieben.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femintnum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pisałem był,	pisałam była,	pisałom było, ich hatte geschrieben.
pisałeś był,	pisałaś była,	pisałoś było, du hattest geschrieben.
pisał był, er,	pisała była. sie,	pisało było, es hatte geschrieben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
pisaliśmy byli,	pisałyśmy były, wir hatten geschrieben.
pisaliście byli,	pisałyście były, ihr hattet geschrieben.
pisali byli,	pisały były, sie hatten geschrieben.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę pisał,	będę pisała,	będę pisało, ich werde schreiben.
będziesz pisał,	będziesz pisała,	będziesz pisało, du wirst schreiben.
będzie pisał, er,	będzie pisała, sie,	będzie pisało, es wird schreiben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
będziemy pisali,	będziemy pisały, wir werden schreiben.
będziecie pisali,	będziecie pisały, ihr werdet schreiben.
będą pisali,	będą pisały, sie werden schreiben.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

pisz, schreibe du.	piszmy, laßt uns schreiben. piszcie, schreibet ihr.
niech pisze, mag er schreiben.	
ben.	niech piszą, sie mögen schreiben. ben.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Gerundium Praes.* Pisząc, indem man schreibt.*Part. Praes.* Piszący, a, e, einer der da schreibt.*Gerund. Perfect.* Pisawszy, nachdem man geschrieben hat.*Part. Pass.* - Pisany, a, e, geschrieben.*Impersonale.* Pisano, man schrieb.*Verbale.* Pisanie, das Schreiben.*Conjunctivus*, Tryb łączący.*Imperfectum und Perfectum*, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pisalbym,	pisalabym,	pisalobym, ich schriebe, ich würde schreiben.
pisalbyś,	pisalabyś,	pisalobyś, du schriebeſt.
pisalby, er,	pisalaby, ſie,	pisaloby, eſ ſchriebe.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
pisalibyśmy,	pisalibyśmy, wir schrieben. pisalibyście, ihr schriebet. pisaliby, ſie schrieben.
pisalibyście,	
pisaliby,	

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pisalbym był,	pisalabym była,	pisalobym było, ich hätte geſchrieben, ich würde geſchrieben haben.
pisalbyś był,	pisalabyś była,	pisalobyś było, du hätteſt geſchrieben.
pisalby był, er,	pisalaby była, ſie,	pisaloby było, eſ hätte geſchrieben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
pisalibyśmy byli,	pisalybyśmy były, wir hätten ge- schrieben.
pisalibyście byli,	pisalybyście były, ihr hättet ge- schrieben.
pisaliby byli.	pisalyby były, sie hätten geschrie- ben.

B. Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
podpisałem,	podpisałam,	podpisałom, ich habe unterschrieben.
podpisałeś,	podpisałaś,	podpisałoś, du hast un- terschrieben.
podpisał, er,	podpisała, sie,	podpisało, es hat unter- schrieben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
podpisaliśmy,	podpisałyśmy, wir haben unter- schrieben.
podpisaliście,	podpisałyście, ihr habet unter- schrieben.
podpisali,	podpisały, sie haben unterschrie- ben.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszyły,

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
podpisałem był,	podpisałam by- ła,	podpisałom było, ich hatte unterschrieben.
podpisałeś był,	podpisałaś była,	podpisałoś było, du habs- test unterschrieben.
podpisał był, er,	podpisała była, sie,	podpisało było, es hats- te unterschrieben.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
podpisaliśmy byli,	podpisałyśmy były, wir hatten unterschrieben.
podpisaliście byli,	podpisałyście były, ihr hattet unterschrieben.
podpisali byli,	podpisały były, sie hatten unterschrieben.

Futurum, Czas przyszły.

podpiszę, ich werde unterschreiben.	podpiszemy, wir werden unterschreiben.
podpiszesz, du wirst unterschreiben.	podpiszecie, ihr werdet unterschreiben.
podpisze, er wird unterschreiben.	podpiszą, sie werden unterschreiben.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

podpisz, unterschreibe du.	podpiszmy, laßt uns unterschreiben.
niech podpisze, mag er unterschreiben.	podpiszcie, unterschreibet ihr. niech podpiszą, mögen sie unterschreiben.

1) Die Abänderungen in dieser Klasse sind folgender Art:

Endung.	<i>Infinitiv.</i>	1. P. <i>Praes.</i>	<i>Imperf.</i>	<i>Imperat.</i>
bać in bie	grzebać, scharren.	grzebieę,	grzebał	grzeb.
chać = sze	brzechać, belten.	brzeszę,	brzechał	brzesz.
gać = że	strugać, schneizeln.	strużę,	strugał	struż.
kać = cze	plakać, weinen	placzę,	plakał	placz.
mać = mię	klamać, lügen	klamię,	klamał	klam.
pać = pię	kopać, graben	kopię,	kopał	kop.
rać = rze	karać, strafen	karzę,	karzał	karż.
sać = sze	pisać, schreiben	piszę,	писаł	pisz.

Endung.	Infinit.	1. P. Praes.	Imperf.	Imperat.
skać = szcze	głaskać, strei- cheln	głaszcze	głaskał	głaszc.
stać = szcze	chłostać, peit- schen	chłoszcze	chłostał	chłoszcz.
tać = ce	kolatać, flo- pfen	kołace	kołatał	kołac.
zać = że	kazać, befeh- len	każe	kazał	każ.
zdać = zdże	gwizdać, pfei- fen	gwizdże	gwizdał	gwizdź.
wrać = uie	gotować, fo- chen	gotuie	gotował	gotuy.

A u s n a h m e n.

ślać, betten	ściele	ślałem	ściel.
ślać, schicken	szle	ślałem	szley.
brać, nehmen	biore	brałem	bierz.
iechać, fahren	iade	iechałem	iedź.
dawać, geben	daie	dawałem	daway.
kulać, hinfen	kuleie	kulał	kuley.

2) Hieher können noch füglich gerechnet werden die zweifelhafte Zeitwörter auf ec

slabieć, schwach werden, slabieie, slabiął, slabiéy;
ciernieć, schwarz werden; iasniceć, glänzen u. a. m.

A u s n a h m e n.

a) Chcieć, chce, chciałem, wollen.

P r a e s e n s.

chcę, chcesz, chce, — chcemy, chciecie, chcą

I m p e r f e c t u m.

mascul.	femin.	neutrum.	mascul.	fem. u. neut.
chciałem	chciałam	chciałom	chcieliśmy	chciałyśmy

Imperativ.

chciej, niech chce, chciejmy, chciejcie, niech chcą.

<i>Gerund. Praes.</i> Chcąc.		<i>Part. Pass.</i> fehlst.
<i>Part. Praes.</i> Chcący.		<i>Impersonale.</i> Chciano.
<i>Gerund. Perf.</i> Chciawszy.		<i>Verbale.</i> Chcenie.

b) wiedzieć, wiem, wiedziałem, wissen,

Praesens.

wiem, wiesz, wie, — wiemy, wiecie, wiedzą.

Imperfectum.

<i>mascul.</i>		<i>feimin.</i>		<i>neutrum.</i>		<i>mascul.</i>		<i>fem. u. neut.</i>
wiedzia- łem,		wiedzia- łam.		wiedzia- łom,		wiedzieli- śmy,		wiedziały- śmy.

Imperativ.

wiedz, niech wie, wiedzmy, wiedzcie, niech wiedzą.

<i>Gerund. Praes.</i> wiedząc.		<i>Part. Perfect.</i> widziany.
<i>Part. Praes.</i> wiedzący.		<i>Imp.</i> widziano.
<i>Gerund. Perf.</i> wiedziawszy.		<i>Verbale.</i> wiedzenie.

2te Klasse.

Einsilbige, Endung c, dz, und weiche Doppel-Conso-
nanten.

a) Słowo niedokonane.

Indicativus, Tryb oznajmujący.

Praesens, Czas terażniejszy.

Piekę, ich backe.

pieczesz, du backst.

piecze, er backt.

|pieczemy, wir backen.

|pieczecie, ihr backet.

|pieką, sie backen.

Imperfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
piekłem, pieklesz, piekl, er,	pieklaam, piekłasza, piekla, sie,	piekłem, ich bucl. pieklosz, du buclst. piekło, es bucl.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
piekliśmy, piekliście, piekli,	piekliśmy, wir buclen. piekliście, ihr buclt. piekli, sie buclen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
piekłem był,	pieklaam była,	piekłem było, ich hatte gebaclen.
pieklesz był,	piekłasza była,	pieklosz było, du hattest gebaclen.
piekl był, er,	piekla była, sie,	piekło było, es hatte gebaclen.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
piekliśmy byli,	piekliśmy byli, wir hatten gebaclen.
piekliście byli,	piekliście byli, ihr hattet gebaclen.
piekli byli,	piekli byli, sie hatten gebaclen.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę piekl,	będę piekla,	będę piekło, ich werde baelen.
będziesz piekl,	będziesz piekla,	będziesz piekło, du wirst baelen.
będzie piekl, er,	będzie piekla, sie,	będzie piekło, es wird baelen.

Masculinum.

będziemy piekli,

będziecie piekli,

będą piekli,

Femininum und Neutrum.

będziemy piekły, wir werden backen.

będziecie piekły, ihr werdet backen.

będą piekły, sie werden backen.

Imperativ, Tryb rozkazujący.

Piecz, bądźże du.

niech piecze, mag er backen.

pieczemy, laßt uns backen.

pieczecie, backet ihr.

niech pieką, sie mögen backen.

*Infinitiv, Tryb bezokoliczny.**Praes.* Piéc, backen.*Gerund. Praes.* Piekąc, indem man backt.*Part. Praes.* Piekący, einer der da backt.*Gerund. Perf.* Piekawszy, nachdem man gebacken hat.*Part. Pass.* Pieczony, gebacken.*Impersonale.* Pieczono, man backt.*Verbale.* Pieczenie, das Backen.*Conjunctivus, Tryb łączący.**Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.**Masculinum.*

piekłbym,

piekłbyś,

piekłby; er,

Femininum.

piekłabym,

piekłabyś,

piekłaby; sie,

Neutrum.

piekłobym, ich būcke, ich würde backen.

piekłobyś, du būckest.

piekłoby, es būcke.

Masculinum.

pieklibyśmy,

pieklibyście,

piekliby,

Femininum und Neutrum.

piekłybyśmy, wir būcken.

piekłybyście, ihr būcket.

piekłyby, sie būcken.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
pieklbym był,	pieklabym była,	pieklbym było, ich hätte te gebacken.
pieklbyś był,	pieklabyś była,	pieklbyś było, du hätte test gebacken.
pieklby był, er,	pieklaby była, sie,	pieklby było, es hätte gebacken.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
pieklibyśmy byli,	piekłybyśmy były, wir hätten ge- backen.
pieklibyście byli,	piekłybyście były, ihr hättet ge- backen.
piekliby byli,	piekłyby były, sie hätten gebacken.

b) Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
upiekłem,	upiekłam,	upiekłom, ich habe ge- backen.
upiekłesz,	upiekłasz,	upiekłosz,
upiekł,	upiekła,	upiekło,

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
upiekliliśmy,	upiekłyśmy.
upiekliliście,	upiekłyście.
upiekli,	upiekły.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
upiekłem był,	upiekłam była,	upiekłom było.
upiekłesz był,	upiekłasz była,	upiekłosz było.
upiekł był,	upiekła była,	upiekło było.

Masculinum.

upiekliśmy byli,
upiekliscie byli,
upiekli byli,

Femininum und Neutrum.

upiekłyśmy były.
upiekłyście były.
upiekły były.

Futurum, Czas przyszły.

upiekę,
upieczesz,
upieczcie,

upieczemy.
upieczecie.
upieką.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

upiecz,
niech upieczcie.

upieczmy.
upieczcie.
niech upieką.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.

Praes. Upiec.

Gerund. Praes. und Particip. Praes. fehlen.

Gerund. Perfect. Upiekłszy.

Particip. Passivi. Upieczony.

Impers. Upieczono.

Verbale. Upieczenie.

a) Słowo niedokonane.

*Indicativus, Tryb oznajmujący.**Praesens, Czas terażniejszy.*

Wiozę, ich fahre.
wiesz, du fährst.
wiezie, er fährt.

wiezemy, wir fahren.
wieziecie, ihr fahrt.
wiozą, sie fahren.

Imperfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
wiozłem,	wiozłam, wie- złam,	wiozłom, wiezłom, ich fuhr.
wiozłeś,	wiozłaś — aś,	wiozłosz, du fuhrst.
wiozł, er,	wiozła — a, sie,	wiozło, eß fuhr.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
wieziśmy,	wiozłyśmy, wir fuhren.
wieziście,	wiozłyście, ihr fuhrst.
wiezi,	wiozły, sie fuhren.

Plusquamperfectum, Czas zaprzyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
wiozłem był,	wieziłam była,	wiozłom było, ich bin gefahren.
wiozłeś był,	wieziłaś była,	wieziłosz było, du bist —
wiozł był, er,	wieziła była, sie,	wieziło było, eß ist. —

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
wieziśmy byli,	wiozłyśmy były, wir sind gefah=
wieziście byli,	wiozłyście były, ihr seid gefah=
wiezi byli,	wiozły były, sie sind gefahren.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę wiozł,	będę wiozła,	będę wiozło, ich werde fahren.
będziesz wiozł,	będziesz wiozła,	będziesz wiozło, du wirst fahren.
będzie wiozł, er,	będzie wiozła, sie,	będzie wiozło, eß wird fahren.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

wieź, fahre du.	wieźmy, laßt uns fahren. wieźcie, fahret ihr. niech wiozą, sie mögen fah- ren.
niech wiezie, mag er fahren.	

Infinitivus, Tryb bezokoliczny. Wieźć, fahren.*Gerund. Praes.* Wioząc, indem man fährt.*Particip. Praes.* Wiożący, einer der da fährt.*Gerund. Perf.* Wioższy, nachdem man gefahren ist.*Particip. Passivi.* Wieziony, gefahren.*Impersonale.* Wieziono, man fuhr.*Verbale.* Wiezienie, daś Fahren.

b) Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
zawiozłem,	zawiozłam,	zawiozłom.
zawiozlesz,	zawiozłasz,	zawiozłosz.
zawiozł,	zawiozła,	zawiozło.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum und Neutrum.</i>
zawiozliśmy,	zawiozłyśmy,
zawiozliście,	zawiozłyście,
zawiozli,	zawiozły.

Plusquamperfectum, Czas zaprzieszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
zawiozłem	zawiezłam	zawiezłom było,
zawiozlesz	zawiezłasz	zawiezłosz było,
zawiozł	zawiezła	zawiezło było.

Masculinum.

zawiozliśmy byli,
zawiozliście byli,
zawiozli byli,

Femininum und Neutrum.

zawiezłyśmy były.
zawiezłyście były.
zawiezły były.

Futurum, Czas przyszły.

zawiozę,
zawioziesz,
zawiezie.

zawieziemy.
zawieziecie.
zawiozą.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

zawieź,
niech zawiezie,

zawieźmy.
zawieźcie,
niech zawiozą,

Infinitiv, Tryb bezokoliczny.

Praesens. Zawieźć.

Gerund. Praes. und Particip. Praes. fahlen.

Gerund. Perfect. Zawiózłszy.

Part. Pass. Zawieziony.

Impersonale. Zawieziono.

Verbale. Zawiezienie.

-
- 1) Die 3te Person *Sing. Imperf.* ist einsilbig; kommt ihr Charakter-Zeichen *k* hinter einen Consonanten zu stehen, so wird es nicht ausgesprochen, als *piekł*, *mógl*. Auch der *Infinit.* ist einsilbig.
- 2) Die Verwandlungen dieser Abtheilung sind folgende;

Endung.

ec } in kę, czesz,
uc }
dz = gę, żesz,
śdz = dę, dziesz,
śc = się, siesz,
zc = zę, zesz,

Infinitivus.

piec, badeń.
tłuc, stąpfen.
módz, können.
kłaśdz, legen.
paść, weiden.
leźć, kriechen.

1. Pers. Praes.	2. Pers. Praes.	Imperfect.	Imperat.
piekę,	pieczesz,	piekłem,	piec.
tlukę,	tluczysz,	tlukłem,	tluc.
mogę,	możesz,	mógłem,	móźdz.
kładę,	kładziesz,	kładłem,	kładź,
pasie,	pasiesz,	pasłem,	paś.
leżę,	leżysz,	lazłem,	leź.

Eben so:

rzecz, sagen.	włokę.	wleciesz.
wlec, schleppen.	lągę — leżysz.	lągłem.
lądz, brüten.		
strzedz, hüten.	przędę.	---
strzydz, scheeren.	niosę.	niesiesz.
prząśdz, spinnen.	plotę.	pleciesz.
nieść, tragen.	wiodę.	wiedziesz.
pleść, flechten.	wiozę,	wieziesz.
wieśdz, führen.	gryzę.	gryziesz.
wieźć, fahren.		
gryźć, beißen.		

A u s n a h m e n.

1) iść, idę, szedłem, gehen.

Praesens, Czas teraźniejszy.

idę, idziesz, idzie, idziemy, idziecie, idą.

Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.

mascul.	femin.	neutrum.	mascul.	m. f. n.
szedłem,	szłam,	szłom.	szliśmy.	szłyśmy,
szedłeś,	szłaś,	szłosz.	szliście.	szłyście.
szedł,	szła,	szło.	szli.	szły.

Plusquamperfectum, czas zaprzeszy.

mascul.	femin.	neutrum.	mascul.	m. f. n.
szedłem _o	szłam	szłom	szliśmy	szłyśmy
szedłeś _y	szłaś	szłosz	szliście	szłyście
szedł _o	szła	szło	szli	szły

była. było. byli.

Futurum, czas przyszły.

Poydę, poydziesz, poydzie, poydziemy, poydziecie,
poydą.

Imperaticus, Tryb rozkazujący.

Idź, niech idzie, idźmy, idźcie, niech idą.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.

Gerund. Praes. Idąc.

Part. Praes. Idący.

Gerund. Perfect. Szedłszy.

2) iedź, iem, iadłem, essen.

Praesens, Czas terażniejszy.

iem, iesz, ie, iemy, iecie, iedzą.

Imperfectum und Perfectum, Czas przeszły.

<i>mascul.</i>	<i>femin.</i>	<i>neutrum.</i>	<i>mascul.</i>	<i>m. f. n.</i>
iadłem,	iadłam,	iadłom,	iedliśmy,	iadłyśmy.
iadłesz,	iadłasza,	iadłosz,	iedliście,	iadłyście.
iadł,	iadła,	iadło,	iedli,	iadły.

Plusquamperfectum, Czas zaprzieszły,

<i>mascul.</i>	<i>femin.</i>	<i>neutrum.</i>	<i>mascul.</i>	<i>m. f. n.</i>
iadłem	iadłam	iadłom	iedliśmy	iadłyśmy
był,	była,	było,	byli,	były,
iadłesz —	iadłasza —	iadłosz —	iedliście —	iadłyście —
iadł —	iadła —	iadło —	iedli —	iadły —

Futurum, Czas przyszły.

<i>mascul.</i>	<i>femin.</i>	<i>neutrum.</i>	<i>mascul.</i>	<i>m. f. n.</i>
będę iadł,	będę iadła,	będę iadło,	będziemy	będziemy
			iedli,	iadły.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

iedz, niech ie, iedźmy, iedźcie, niech iedzą.

Infinitiv, Tryb bezokoliczny.

<i>Gerund. praes.</i> iedząc.	<i>Part. perf.</i> iedzony.
<i>Part. praes.</i> iedzący.	<i>Impersonale.</i> iedżono.
<i>Gerund. perf.</i> iadłszy.	<i>Verbale.</i> iedzenie.

3te Klasse.

Einsilbige Zeitwörter auf é. *Part. pass. ty.* *Verbale* cie.
Imperat. einsilbig.

Infinitivus, drzeć, reißen.

A. Słowo niedokonane.

Indicativus, Tryb oznajmujący.

Praesens, Czas terażniejszy.

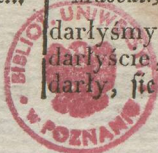
drę, ich reiße.	drżemy, wir reißen.
drzesz, du reißeſt.	drżecie, ihr reißeſt.
drze, er reißeſt.	drą, ſie reißen.

Imperfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
darłem,	darłam,	darłom, ich riß.
darlesz,	darłasz,	darłosz, du rißeſt.
darł, er,	darła, ſie,	darło, eß riß.

Männliche Personen, | *Mascul., Femin. und Neutrum.*

darliśmy,	darłyśmy, wir rissen.
darliści,	darłyście, ihr risset.
darli,	darły, ſie rissen.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
darłem był,	darłam była,	darłom było, ich hatte gerissen.
darłeś był,	darłasz była,	darłosz było, du hattest gerissen.
darł był, er,	darła była, sie,	darło było, es hatte gerissen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
darliśmy byli,	darłyśmy były, wir hatten gerissen.
darłście byli,	darłyście były, ihr hattet gerissen.
darli byli,	darły były, sie hatten gerissen.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę darł,	będę darła,	będę darło, ich werde reißen.
będziesz darł,	będziesz darła,	będziesz darło, du wirst reißen.
będzie darł, er,	będzie darła, sie,	będzie darło, es wird reißen.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
będziemy darli,	będziemy darły, wir werden reißen.
będziecie darli,	będziecie darły, ihr werdet reißen.
będą darli,	będą darły, sie werden reißen.

Imperatio, Tryb rozkazujący.

drzėy, reiße.	drzeymy, laßt uns reißen.
niech drze, mag er reißen.	drzeycie, reißeť ihr.
	niech dra, mögen sie reißen.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Praesens*. Drzeć, reißen.*Gerund. praes.* Drać, indem man reißt.*Part. praes.* Draący, a, e, einer der da reißt.*Gerund. perfect.* Darkszy, nachdem man gerissen hat.*Particip. passivi.* Darty, gerissen.*Impersonale.* Darto, man riß.*Verbale.* Darcie, daß Reißen.

A n m e r k u n g e n.

1) Die Abänderungen dieser Conjugation sind folgendermaßen:

<i>Infinitivus.</i>	1. Pers. Pr.	<i>Imperf.</i>	<i>Imper.</i>	<i>Part.</i>
giąć, biegen.	gnę	giął,	gniey,	gięty.
ciąć, hauen.	tnę	ciął,	tniey,	cięty.
dać, blasen.	dme	dał,	dmiey,	dęty.
drzeć, reißen.	dre	darł,	drzey,	darty.
mleć, mahlen.	mnie	mełł,	miel,	mełty.
bić, schlagen.	bię	bił,	biy,	bity.
kryć, bedecken.	kryę	krył,	kryi,	kryty.
kłóć, stechen.	kole	kłół,	kol,	kłóty.
psuć, verderben.	psuę	psuł,	psuy,	psuty.

kłać, klnę, fluchen.

trzeć, trę, reiben.

wziąć, wezme, nehmen.

ciąć, mne, zerknittern.

| żreć, żre, fressen.

| począć, pocznę, anfangen.

| gnić, faulen.

| piąć, pnę, ziehen.

2) Hieher gehören auch die zweisilbigen auf ac, kwitnac, blühen, kwitnę, kwitnął, kwitniey, ginąć, verloren gehen, krzyknąć, schreien, płynąć, fließen u. a. m.

3) Einige werfen die Sylbe ną im *Imperfect.* weg, z. B. biegnąć, biegl; zbladnąć, zbladł; rosnać, rosl; kładnąć, kładł, marznąć, marzł.

Dritte Conjugation.

Endung ic (ac, ec.)

Praesens, e, ie. *Imperativ* einſilbig.

A. Słowo niedokonane.

Praesens, Czas terażnieyszy.

Czynię, ich thue.	czynimy, wir thun.
czynisz, du thust.	
czyni, er thut.	
	czynicie, ihr thut.
	czynią, ſie thun.

Imperfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
czynilem,	czyniłam,	czyniłam, ich that.
czyniłeśz,	czyniłaśz,	czyniłośz, du thatst.
czynił, er,	czyniła, ſie,	czyniło, eſ that.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
czyniliſmy,	czyniłyſmy, wir thaten.
czyniliſcie,	
czynili,	
	czyniłyſcie, ihr thatet.
	czyniły, ſie thaten.

Plusquamperfectum, czas zaprzeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
czynilem był,	czyniłam była,	czyniłam było, ich hatte gethan.
czyniłeśz był,	czyniłaśz była,	czyniłośz było, du hatte teſt gethan.
czynił był,	czyniła była,	czyniło było, eſ hatte gethan.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
czyniliſmy byli,	czyniłyſmy były, wir hatten gethan.
czyniliſcie byli.	
czynili byli.	
	czyniłyſcie były, ihr hattet gethan.
	czyniły były, ſie hatten gethan.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę czynił,	będę czyniła,	będę czyniło, ich werde thun.
będziesz czynił,	będziesz czyniła,	będziesz czyniło, du wirst thun.
będzie czynił,	będzie czyniła,	będzie czyniło, es wird thun.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
będziemy czynili,	będziemy czyniły, wir werden thun.
będziecie czynili,	będziecie czyniły, ihr werdet thun.
będą czynili,	będą czyniły, sie werden thun.

Imperativus, Tryb rozkazujący,

czyni, thuc.	czyńmy, laßt uns thun.
niech czyni, mag er thun.	czyńcie, thut ihr.
	niech czynią, sie mögen thun.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Praesens.* Czynić, thun.*Gerund. praes.* Czyniąc, indem man thut.*Part. praes.* Czyniący, einer der da thut.*Gerund. perfect.* Czyniwszy, nachdem man gethan hat.*Part. praet.* Czyniony, gethan.*Impersonale.* Czyniono, man that.*Verbale.* Czynienie, daß Thun.

B. Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
Uczyńiłem,	uczyniłam,	uczyniłem.
uczyniłeś,	uczyniłaś,	uczyniłoś.
uczynił,	uczyniła,	uczyniło.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
uczyniliśmy,	uczyniliśmy.
uczyniliście,	uczyniliście.
uczynili,	uczynili.

Plusquamperfectum, Czas zaprzyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
uczyniłem	uczyniłam	uczyniłem było.
uczyniłeś	uczyniłaś	uczyniłoś było.
uczynił	uczyniła	uczyniło było.

<i>Männliche Personen.</i>	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
uczyniliśmy byli,	uczyniliśmy byli.
uczyniliście byli,	uczyniliście byli.
uczynili byli,	uczynili byli.

Futurum, Czas przyszły.

uczynię,	uczyniemy.
uczynisz,	uczynicie.
uczyni,	uczynią.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

Uczyń,	uczynmy.
niech uczyni,	uczynicie.
	niech uczynią.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Praesens*. Uczynić.*Gerund. praes. und Part. praes.* fehlen.

u. f. w.

robić, machen.
chwalić, loben.| mówić, sprechen.
| palić, brennen.

A n m e r k u n g e n.

- 1) Die Zeitwörter auf sic verwandeln diese Sylbe in der 1sten Person *Praesent.* in *szę*, z. B. *prosić*, bitten, *proszę* u. f. w. Die auf *zić* in *żę*, z. B. *grozić*, drohen, *grożę*.
- 2) Die Zeitwörter auf *eć* gehen folgender Art: *myśleć*, denken, *myślę*, *myślał*, *myśl*; *siedzieć*, sitzen, *siedzę*, *siedział*, *siedz*.
- 3) Die auf *ać* gehen folgender Art: *spać*, schlafen, *śpię*, *śpisz*, *spal*, *śpij*; *stać*, stehen, *stoię*, *stał*, *stój*.

Bierte Conjugation.

A. Słowo niedokonane.

Praesens, Czas terażniejszy.Uczę, ich lehre.
uczysz, du lehrst.
uczy, er lehrt.| uczemy, wir lehren.
| uczecie, ihr lehret.
| uczą, sie lehren.*Imperfectum*, Czas przeszły.*Masculinum.*
uczyłem,
uczylesz,
uczył, er,| *Femininum.*
| uczyłam,
| uczyłasz,
| uczyła, sie,| *Neutrum.*
| uczyłom, ich lehrte.
| uczyłosz, du lehrtest.
| uczyło, es lehrte.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
uczyliśmy,	uczyliśmy, wir lehrten.
uczyliście,	uczyliście, ihr lehrtet.
uczyli,	uczyli, sie lehrten.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszczy.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
uczyłem był,	uczyłam była,	uczyłom było, ich hatte gelehrt.
uczyłeś był,	uczyłaś była,	uczyłośz było, du hattest gelehrt.
uczył był, er,	uczyła była, sie,	uczyło było, es hatte gelehrt.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
uczyliśmy byli,	uczyliśmy były, wir hatten gelehrt.
uczyliście byli,	uczyliście były, ihr hattet gelehrt.
uczyli byli,	uczyli były, sie hatten gelehrt.

Futurum, Czas przyszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
będę uczył,	będę uczyła,	będę uczyło, ich werde lehren.
będziesz uczył,	będziesz uczyła,	będziesz uczyło, du wirst lehren.
będzie uczył, er,	będzie uczyła, sie,	będzie uczyło, es wird lehren.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
będziemy uczyli,	będziemy uczyły, wir werden lehren.
będziecie uczyli,	będziecie uczyły, ihr werdet lehren.
będą uczyli,	będą uczyły, sie werden lehren.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

ucz, lehre.		uczmy, laßt uns lehren.
niech uczy, mag er lehren.		uczcie, lehret ihr.
		niech uczą, sie mögen lehren.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Praesens*. Uczyć, lehren.*Gerund. praes.* Ucząc, indem man lehrt.*Part. praes.* Uczący, einer der da lehrt.*Gerund. perf.* Uczywszy, nachdem man gelehrt hat.*Part. passiv.* Uczony, gelehrt.*Impersonale.* Uczono, man lehrte.*Verbale.* Uczenie, daß Lehren.

B. Słowo dokonane.

Perfectum, Czas przeszły.

<i>Masculinum.</i>	<i>Femininum.</i>	<i>Neutrum.</i>
nauczyłem,	nauczyłam,	nauczyłem.
nauczyłeś,	nauczyłaś,	nauczyłośz.
nauczył,	nauczyła,	nauczyło.

Männliche Personen.	<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
nauczyliśmy.	nauczyliśmy.
nauczyliście,	nauczyliście.
nauczyli,	nauczyli.

Plusquamperfectum, Czas zaprzeszyły.

<i>Masculinum.</i>		<i>Femininum.</i>		<i>Neutrum.</i>
nauczyłem	 był,	nauczyłam	 była,	nauczyłom było.
nauczyłeś		nauczyłaś		nauczyłosz było.
nauczył		nauczyła		nauczyło było.

<i>Männliche Personen.</i>		<i>Mascul., Femin. und Neutrum.</i>
nauczyliśmy byli,		nauczyliśmy były.
nauczyliście byli,		nauczyliście były.
nauczyli byli,		nauczyły były.

Futurum, Czas przyszły.

nauczę.		nauczymy.
nauczysz.		nauczycie.
nauczy.		nauczą.

Imperativus, Tryb rozkazujący.

naucz.		nauczmy.
niech naucz.		nauczcie.
		niech nauczą.

Infinitivus, Tryb bezokoliczny.*Praesens.* Nauczyć.*Gerund. praes. und Part. praes.* fehlen.*Gerund. perf.* Nauczywszy.*Part. pass.* Nauczony.*Impersonale.* Nauczono.*Verbale;* Nauczenie.

Vom Adverbio. (O Przysłowku).

Die Adverbia, Endung e, ie, o, werden von Adjecti-
ven gebildet und auch, wie diese, gesteigert.

A. Endung e, ie, o.

Trwale, dauerhaft.	grubo, dick.
dobrze, gut.	tępo, stumpf.
ciągle, fortwährend.	czzerwono, roth.
całe, ganz.	śmiało, dreist.
nagle, schnell.	chudo, mager.
mądrze, klug.	jasno, hell.
łaskawie, gütig.	biało, weiß.
skrycie, heimlich.	zimno, kalt.
pięknie, schön.	pełno, voll.
szczęśliwie, glücklich.	głośno, laut.
skromnie, bescheiden.	cicho, still.

B. Steigerung, ey, iey.

Trwale,	trwałéy.	drogo,	drożey.
pięknie,	piękniéy.	prędko,	prędzey.
szczęśliwie,	szczęśliwiéy,	ciężko,	ciężéy.
mądrze,	mędrzéy,	cicho,	ciszey.
żółto,	żółciéy.	nisko,	niżéy.
krótko,	króciéy.	daleko,	daléy.
twardo,	twardziéy.	wysoko,	wyżéy.
gorąco,	goręcéy.	tanio,	tanieney.
czysto,	czyściéy.		

Unregelmäßig werden gesteigert:

dobrze, gut; lepiéy, besser.	mało, wenig; mniéy, weni-
źle, schlecht; gorzéz, schlech-	ger.
ter.	wiele, viel; więcéy, mehr.

C. Adverbia der Zeit, des Ortes und des Umstandes.

Teraz, jetzt.	co dzień, täglich.
zaraz, gleich.	pod czas, während.
dopiero, erst.	czasem, zuweilen.
wnet, sogleich.	niekiedy, bisweilen.
w krótcie, in Kurzem.	nigdy, niemals.

już, schon.
dawno, längst.
dziś, heute.
jutro, morgen.
pojutrze, übermorgen.
onegdaj, vorgestern.
zawsze, immer.
zawczasu, bei Zeiten.
przedtém, vorher.

potem, nachher.
co rok, jährlich.
tym czasem, während dessen.
wnet, bald.
natychmiast, sogleich.
skoro, sobald.
późno, spät.
nakoniec, endlich.
kiedy, wann?

Tu, hier.
tędy, hierdurch = um.
gdziekolwiek, irgend wo.
z tamtąd, von dort her.
na przeciw, gegenüber.
tam, dort.
gdzie, wo?
z kąd, woher?

na dole, unten.
wewnątrz, inwendig.
wszędzie, überall.
nigdzie, nirgends.
z tąd, odtąd, von daher.
na górze, oben.
zewnątrz, außerhalb.

Jak, wie.
czemu, warum?
tak, so.
także, auch.
jeszcze, noch.
prawie, fast.
dla czego, weswegen.
dla tego, deswegen.
bardzo, sehr.
näder, überaus.
dosyć, genug.
wcale, gänzlich.
owszem, vielmehr.
inaczey, anders.
oraz, zugleich.
darmo, umsonst.
razezey, lieber.

koniecznie, durchaus.
zbyt, nadto, zuviel.
właśnie, eben.
jednak, doch.
precz, fort.
z nowu, von Neuem.
w prawdzie, zwar.
wprzód, zuvor.
w istocie, in der That.
poprzek, in der Queere.
z wolna, } langsam.
po malu, }
wciąż, immerwährend.
całkiem, ganz.
może, vielleicht.
wzajemnie, gegenseitig.

Von der Conjunction. (O Spojniku).

I, und; i — i, sowohl — als auch; tak — jak, sowohl — als auch; a, und, aber; też, takže, auch, ebenfalls; ale, zaś, aber, hingegen; albo, czyli, lub, oder; oraz, zugleich; to — to, już — już, bald — bald; albo — albo, lub — lub, czy — czy, czyli — czyli, entweder — oder; ani — ani, ni — ni, weder — noch; im — tym, je — desto; jak — tak, wie — so; lecz, sondern, allein; jednak, doch, jedoch; jeżeli, jeśli, wenn; niż, ehe, bevor, als; niżeli, niżli, bevor; chociaż, choć, obgleich, wiewohl; przecie, przecież, atoli, doch, jedoch; iż, że, daß; aby, żeby, daß, damit; w prawdzie, zwar; bo, bowiem, howiem, denn; gdyż, ponieważ, weil; jako to, als, wie; to jest, das heißt; gdyby, wenn; oto, nämlich; zatem, daher; więc, also; gdy, jak, als, wie; kiedy, wenn; wtedy, dan; skoro, sobald; ledwo, kaum; zaraz, wnet, bald, gleich; czy, ob.

U n m e r k u n g e n.

- 1) ale, aber, fängt den Satz an, zaś hingegen steht immer erst nach einigen Wörtern.
- 2) Und in der Bedeutung von aber wird durch a übersetzt, z. B. ty czytasz, a ja piszę, du liest, und (aber) ich schreibe.

Von der Interjection. (O wykrzykniku).

o, oh!

ah, ach!

oto, siehe da!

biada, wehe!

wey, siehe!

boday, Gott gebe!

Noch einiges von der Syntax. *)

- 1) Das *Part. praes.* auf *ący, a, e*, und das *Part. passivi* auf *any, a, e* sind als Adjektiva zu betrachten, und müssen daher mit dem Hauptworte in Geschlecht, Zahl und Fall übereinstimmen, z. B. *list czytany*, der gelesene Brief; *księga pisana*, das geschriebene Buch.
- 2) Man verwechsle nicht *za* mit *dla*; für in der Bedeutung statt wird durch *za* gegeben, z. B. *plac za mnie*, zahle für mich, d. i. statt meiner; *dla mnie* hingegen heißt für mich, in der Bedeutung: zu meinem Besten, wegen meiner.
- 3) Wenn Subjekte von verschiedenem Geschlechte in einem Satze stehen, so richtet sich das Zeitwort in Hinsicht des Geschlechts nach dem *Masculinum*, z. B. *brat i siostra byli* (nicht *były*) *na komedyi*, der Bruder und die Schwester waren in der Komödie.
- 4) Das Wort: Ja wird im Polnischen entweder durch Wiederholung des Zeitwortes der Frage, z. B. *był oyciec w domu? był*, oder durch *tak* iest, ausgedrückt.
- 5) Mit, in der Bedeutung vermittelt (eines Werkzeugs u.) drückt man in der polnischen Sprache ohne Präposition durch den bloßen *Instrum.* aus; deutet es aber ein Beisammensein, eine Begleitung an, so kommt *z*; z. B. *piszę piórem*, ich schreibe mit der Feder; *idę z moim bratem*, ich gehe mit meinem Bruder. Werden aber Personen als Werkzeuge betrachtet, so wird das mit durch *przez* übersetzt, *posyłam czapkę przez brata*, durch den Bruder, mit dem Bruder.
- 6) Der *Instrum.* wird auch adverbialiter in folgenden Ausdrücken gebraucht:

latem, zur Sommerzeit.
 lądem, zu Lande.
 wozem, zu Wagen.
 wieczorem, des Abends.

zimą, zur Winterzeit.
 wodą, zu Wasser.
 sankami, zu Schlitten.

*) Manches ist bereits bei jedem Redetheile gegeben.

Der *Infinit.* być erfordert gewöhnlich den *Instrumentalis* z. B. być królem.

7) Folgende *Adjectiva* regieren den *Genit.*:

godzien, würdig.	zwyczajny, gewohnt.
chciwy, begierig.	bliski, nahe.
potrzebny, nöthig.	pełen, voll.
pewien, gewiß.	świadomy, kundig.
wart, werth.	wiadomy, bekannt.

8) Ein Theil von einem Ganzen (daß *fr. Partitif.*) wird durch den *Gen.*, das Ganze aber durch den *Accusat.* angezeigt, z. B. iadłem chleba, ich habe Brod gegessen, d. h. vom Brode einen Theil gegessen; hingegen ziadłem chleb, ich habe das (ganze) Brod aufgegessen.

9) Die mit *do* zusammengesetzten Zeitwörter regieren den *Genit.*; die mit *prze* den *Accusat.*

10) Der *Genit.* kommt ferner bei Bestimmung der Zeit, auf die Frage: wann? zu welcher Zeit etwas geschieht, z. B. kiedy się to stało, wann hat sich dies ereignet? przeszłego roku, tey nocy, tego tygodnia.

11) Den *Dativ.* regieren:

błogosławić, segnen.	dać, geben.
dufać, vertrauen.	dogodzić, willfahren.
dokuczyć, lästig werden.	donosić, melden.
folgować, verschonen.	grozić, drohen.
kazać, lassen, befehlen.	oprzec się, sich widersetzen.
odpowiadać, antworten.	okazać, bezeigen.
odmówić, abschlagen.	obietać, versprechen.
odслужиyc, abdienern.	polecać, empfehlen.
podlegać, unterliegen.	przysięgać, schwören.
radzić, rathen.	rozkazać, befehlen.
służyć, dienen.	wyrównać, gleich kommen.
wierzyć, glauben.	zadać, aufgeben.

Vom Lesen und von der Orthographie.

- 1) ai, ei, ii, oi und yi werden getrennt ausgesprochen, z. B. ta-*iemnica*, das Geheimniß. Eben so y oder i vor a, e, o, z. B. lotery-*a*, die Lotterie.
- 2) Das l wird nach einem Consonanten am Ende eines Wortes nicht mit ausgesprochen, z. B. mógl.
- 3) Die Doppelconsonanten kk, ss, ww, zz werden getrennt ausgesprochen und zwar so, daß der erste gleichsam als Hülfslaut des 2ten zu betrachten ist, z. B. *zzuc*, zerkaufen.
- 4) Nach den weichen Consonanten, c, n, s, z, (b', m', p', w',) l so wie nach g und k kann nur das kurze i, nicht das lange y folgen; hingegen muß nach d, t, r, k, cz, sz, rz, dz und z, ein y stehen.
- 5) Werden die gestrichenen Consonanten durch Sylben vermehrt, d. h. durch Kasusendungen, so fällt das Strichlein über dem weichen Consonanten weg, und ein i ersetzt dessen Stelle, z. B. *koń*, *Genitiv*. *konia*; *gość*, *gości*.
- 6) Nach g und k kann kein e oder y unmittelbar stehen; machen es aber grammatische Regeln nothwendig, so wird ein i dazwischen eingeschaltet, z. B. *dlugiego*, *drogie*, *kiy*.
- 7) Das o bekommt ein Strichlein (Accent):
 - a) in den meisten einsilbigen Hauptwörtern oder in der Endsilbe derselben; verliert es jedoch wieder, wenn eine Kasusendung hinzukommt, z. B. *mróz*, *Gen.* *mrozu*; *sól*, *Gen.* *sol*;
 - b) Im *Genit. Plur. generis femin. et neutr.*, z. B. *szkół*, *skór*, *osób*;
 - c) in den einsilbigen Formen der Zeitwörter *mów*, *mógl*.

8) Ein kurzes *i* steht, außer den sub Nro. 4. und 6. angegebenen Fällen:

- a) im *Nom. Plur. m.* der *Pron.* *móy, twóy, swóy, czyy, nasz, wasz, on, ten*, so wie auch der *Adj.* wenn er sich auf Personen bezieht; z. B. *moi, ci słabi*;
- b) in der Sylbe *mi* bei dem *Instrum. Plur.* aller Declinationen, z. B. *królami. słabymi*;
- c) bei den Zeitwörtern der 3ten Conjugation, in der Endsilbe, z. B. *czynić.*

9) Das weiche *l* wird gesetzt:

- a) vor einem kurzen *i*, oder wenn ein solches nach ihm in der Beugung zu stehen kommt, z. B. *kąpiel, li; liźba.*
- b) nach einem weichen *ś*, z. B. *myśl, śledź*;
- c) in den *Adv.* auf *le*, zum Unterschiede von den gleichlautenden *Adj.* auf *le*, z. B. *złe dziecię, źle czytali*;
- d) im *Vocat. Sing.* der 1sten und im *Dat. und Local.* der 2ten Declination verwandelt sich das *ł* in *l*, z. B. *wół o. wole; szkoła Dat. und Loc. szkołe*;
- e) in der 3ten Person der Vergangenheit bei männlichen Personen im *Plur.* z. B. *byli czytali.*

10) In folgenden Fällen wird *ś* gesetzt:

- a) in der 2ten Person *Praes.* des Hülfszeitwortes *być, ięstę*;
- b) in der Vergangenheit aller Zeitwörter, und zwar in der 2ten Person *Sing.* und 1sten und 2ten Pers. *Plur.* *czytales, czytaliemy, czytaliście*;

sz hingegen kommt:

- c) in der 2ten Person *Praes. Sing.* aller Conjugationen und im *Gerund. Perf.* z. B. *czytasz, czytawszy*;
- d) in den besitzanzeigenden Fürwörtern, *nasz, wasz*; wohingegen die Personfürwörter *s* haben, *nas, was.*

12) Hinsichts der Trennung der Silben ist zu merken:

a) jede Silbe endigt mit einem Vokale, z. B. dzio-
wcy-na, le-szczy-na, nie-szczę-ście;

b) die Laute śc, cz, szcz, rz, krz, mrz, prz, trz,
wrz, sk, pr, st, stw, ctw, dz, dr, dt, kł, kl,
gn, kszt, kw, wr, wsz werden nie getrennt,
sondern immer völlig zur folgenden Silbe gezogen,
z. B. u-mrzeć; le-ni-ctwo; go-ścią; pie-
przu; po-wie-trze; bo-ga-ctwo;

c) bei zusammengesetzten Wörtern aber werden die Sil-
ben nach ihrer Zusammensetzung abgetheilt, z. B.
bez-pie-czeń-stwo; roz-łą-czyć.

Man merke den Unterschied in

prze-dzi-wny,
po-da-ru-nek,
po-ło-żyć,
nad-dać,
bez-boż-ność,
ro-zuwn,

przed-mie-ścia;
pod-pi-sać;
pół-trze-cie;
na-dać;
be-zec-ność;
roz-pę-dzić.

13) Die Präpositionen w und z werden mit dem folgenden
Worte zusammen gelesen, aber nicht zusammen ge-
schrieben, ausgenommen in zenną, wemnie.

14) Die vorletzte Silbe eines Wortes hat immer den Ton,
z. B. ryba, pole. Ausgenommen sind die Wörter,
welchen die Silbe by angehängt ist; diese haben den Ton
auf der drittletzten Silbe, der 2ten jedoch des eigentli-
chen Wortes, chciąaby.

15) Mit großen Buchstaben werden geschrieben:

a) die Wörter zum Anfange eines Satzes oder einer Pe-
riode;

b) die Eigennamen, Ehrennamen und Titel, z. B.
Michał, Biskup, Wista.

16) Beinahe gleichlautende Wörter in der Aussprache zu un-
terscheiden:

bić, schlagen. być, sein.
bicz, die Peit- pić, trinken.
sche.

bił, er schlug. był, er war.
Bóg, Gott. bok, die Seite.
choć, obgleich chodź, kommt.

coś, etwas.	coź, was doch.	masć, die Sal-	masz, du hast.
ciąć, hauen.	siądz, siße.	be.	
cię, dich.	się, sich.	mieć, haben.	miedz, das
cześć, die Ehre	ciec, fließen.		Kupfer.
sieć, das Netz.	siecz, das Ver-	miecz, das	mieść, strei-
	han.	Schwerd.	chen.
czary, Hererei	szary, gran.	mi, mir.	my, wir.
czuć, fühlen.	zuć, kauen.	młoda, die	młota, der
czyi, wessen,	szyi, des Hal-	junge.	Hammer.
	ses.	nie, nichts.	nić, der Faden.
czyli, oder.	siły, der Kraft.	nos, die Nase.	noś, trage.
dam, ich gebe.	tam, dort.	nóż, das Meß-	noc, die Nacht.
do, zu.	to, dies.	fer.	
drzewo, das	trzewo, ein	owiec, das	owies, der Ha-
Holz.	Darm.	Schaf.	fer.
duży, groß.	duszy, der	paś, weide.	paź, der Page.
	Seele.	pięć, fünf.	piędź, die
grać, spielen.	gracz, der		Spanne.
	Spieler.	plac, zahle.	placz, das
jad, das Gift.	jadł, er aß.		Weinen.
jedz, isß.	jedź, fahre.	plód, die Frucht	plot, der Zaun.
karb, der Kerb.	karp, der Kar-	prosię, das	proszę, ich bit-
	pfen.	Ferkel	te.
Kasia, Kätschen	kasza, die	róg, das Horn.	rok, das Jahr.
	Grütze.	ryć, mählen.	rys, der Luchs.
klóć, stechen.	klucz, der	sidło, die	szydło, die
	Schlüssel.	Schlinge.	Whele.
kosa, die Sense	koza, die Ziege.	sito, das Sieb.	żyto, der Rog-
kość, der Kno-	kosz, der Korb.		gen.
chen.		ślub, das Ge-	ślup, die Säu-
laska, der	łaska, die Gna-	lúbde.	le.
Stock.	de,	stróż, der	struś, der
lecić, fliegen.	leczyć, heilen.	Wächter.	Strauß.
lecz, aber.	leźć, kriechen.	szyc, nähén.	żyć, leben.
liszka, die	łyżka, der Löf-	was, der	wąz, die
Füchsin.	fel.	Schnurrbart.	Schlänge.
lód, das Eis.	lud, das Volk.	wesz, die Laus	weź, nimn.
los, das Schick-	łoś, das Elend-	widzieć, se-	wiedzieć,
sal.	thier.	hen.	wissen.
lot, der Flug.	łót, das Loth.	wiedz, wisse.	wiedź, führe.

wino, der Wein.	winno, schul=	znami, mit	znamy, wir
zebrać, sam=	zebrać, bet=	żywy, lebens=	siwy, grau.
meln.	teln.	dig.	uns. fennen.
		dig.	

Sammlung der zum Umgange nöthigen Wörter.

A. Vom Menschen. (O człowieku.)

Człowiek, der Mensch.	Ludzie, die Leute.
Mąż, der Mann.	Zona, die Ehefrau.
Pan, der Herr.	Pani, die Frau.
Panna, die Jungfer.	Kobieta, das Weib.
Sasiad, der Nachbar.	Przyjaciel, der Freund.

Brat, der Bruder.	Szwagrowa, die Schwägerin.
Siostra, die Schwester.	Kmoir, der Gevatter.
Stryy, der Better (Vaterbruder).	Opiekun, der Vormund.
Wuv, der Better (Mutterbruder).	Wdowa, die Wittwe.
Dziad, der Großvater.	Sierota, die Waise.
Babka, die Großmutter.	Wnuk, der Enkel.
Szwagier, der Schwager.	Wnuczka, die Enkelin.

Cesarz, der Kaiser.	Arcybiskup, der Erzbischof.
Cesarzowa, die Kaiserin.	Biskup, der Bischof.
Król, der König.	Proboszcz, der Probst.
Królowa, die Königin.	Xiadz, der Priester.
Królewicz, der Kronprinz.	Kaznodzieia, der Prediger.
Papież, der Pabst.	

Xiąże, der Fürst.
 Hrabia, der Graf.
 Szlachcic, der Edelmann.
 Sędzia, der Richter.
 Xiężna, die Fürstin.

Hrabina, die Gräfin.
 Burmistrz, der Bürgermeister.
 Patron, der Advokat.

General, der General.
 Podpółkownik, der Obrist-
 lieutenant.
 Chorąży, der Fähndrich.
 Trębacz, der Trompeter.

Żołnierz, der Soldat.
 Półkownik, der Obrist.
 Porucznik, der Lieutenant.
 Kapral, der Unteroffizier.
 Dobosz, der Tambour.

Obywatel, der Bürger.
 Nauczyciel, der Lehrer.
 Lekarz, der Arzt.
 Księgarz, der Buchhändler.
 Ogrodnik, der Gärtner.
 Myśliwiec, der Jäger.

Uczony, der Gelehrte.
 Uczeń, der Schüler.
 Chory, der Kranke.
 Malarz, der Maler.
 Rybak, der Fischer.
 Kupiec, der Kaufmann.

Bednarz, der Böttcher.
 Ceglarz, der Ziegelbrenner.
 Farbarz, der Färber.
 Garniarz, der Töpfer.
 Konwisarz, der Zinngießer.
 Kołodziey, der Rademacher.
 Krawiec, der Schneider.
 Miecznik, der Schwerdtfeger.
 Mosiężnik, der Gelbgießer.
 Mydlarz, der Seifensieder.
 Piwowar, der Bierbrauer.
 Rzeźnik, der Fleischer.
 Słosarz, der Schlosser.
 Sukiennik, der Tuchmacher.
 Szklarz, der Glaser.

Blacharz, der Klempner.
 Cieśla, der Zimmermann.
 Garbarz, der Gerber.
 Gwoździarz, der Nagel-
 schmidt.
 Kotlarz, der Kupferschmidt.
 Kowal, der Schmidt.
 Kuśnierz, der Kürschner.
 Młynarz, der Müller.
 Mularz, der Maurer.
 Piekarz, der Bäcker.
 Powroźnik, der Seiler.
 Siodlarz, der Sattler.
 Stolarz, der Tischler.
 Szewc, der Schuster.
 Tokarz, der Drechsler.

Gość, der Gast.
 Posłaniec, der Bote.
 Maytek, der Matrose.

Kucharz, der Koch.
 Żeglarz, der Schiffer.
 Żebrak, der Bettler.

B. Theile des menschlichen Körpers.
 Części ciała ludzkiego.

Ciało, der Leib.
 Kość, der Knochen.
 Członek, das Glied.
 Głowa, der Kopf.

Skóra, die Haut.
 Krew, das Blut.
 Włos, das Haar.
 Twarz, das Gesicht.

Czoło, die Stirne.
 Brwi, die Augenbraunen.
 Nos, die Nase.
 Gęba, der Mund, *pl. usta.*
 Wargi, die Lippe.
 Skronie, die Schläfe.
 Broda, der Bart.

Oko, das Auge, *pl. oczy.*
 Powieka, das Augenlid.
 Ucho, das Ohr, *pl. uszy.*
 Ząb, der Zahn.
 Jagoda, die Wange.
 Lice, die Backen.
 Podbrodek, das Kinn.

Szyja, der Hals.
 Kark, das Genick.
 Ramię, der Arm.
 Palec, der Finger.
 Palec u nóg, die Zehe.
 Kolano, das Knie.

Pięta, die Ferse.
 Gardło, die Kehle.
 Barki, die Schultern.
 Ręka, die Hand, *pl. ręce.*
 Noga, der Fuß.
 Udo, der Schenkel.

Piersi, die Brust.
 Brzuch, der Bauch.
 Wątroba, die Leber.
 Żyła, die Ader.
 Śledziona, die Milz.

Serce, das Herz.
 Żołądek, der Magen.
 Trzewa, das Eingeweide.
 Płuca, die Lunge.
 Żółć, die Galle.

C. Bedürfnisse des Menschen.

Potrzeby Człowieka.

a) Die Nahrung.

Potrawa, die Speise.	Napóy, das Getränk.
Chlób, das Brod.	Woda, das Wasser.
Mięso, das Fleisch.	Masło, die Butter.
Wino, der Wein.	Piwo, das Bier.
Wódka, der Brantwein.	

Bulka, die Semmel.	Mleko, die Milch.
Placek, der Kuchen.	Kawa, der Kaffee.
Jaie, das Ei.	Ocet, der Essig.
Sér, der Käse.	Kluski, Klöße.
Jarzyna, das Gemüse.	

b) Die Kleidung.

Bielizna, die Wäsche.	Koszula, das Hemd.
Suknia, das Kleid, der Rock.	Futro, das Pelzwerk.
Surdut, der Ueberrock.	Plaszcz, der Mantel.
Kapelusz, der Hut.	Czepek, die Haube.
Czapka, die Mütze.	

Spodnie, die Beinkleider.	Fartuch, die Schürze.
Pas, der Gürtel.	Wstążka, das Band.
Rękawiczka, ein Handschuh.	Pończocha, der Strumpf.
Bót, der Stiefel.	Trzewiki, die Schuhe.

c) Die Wohnung und deren Zubehör.

Miasto, die Stadt.	Przedmieście, die Vorstadt.
Mur, die Mauer.	Brama, das Thor.
Ulica, die Straße.	Rynek, der Markt.
Budynek, das Gebäude.	Dom, das Haus.

Izba, die Stube.
 Studnia, der Brunnen.
 Kuchnia, die Küche.
 Drzwi, die Thüre.
 Zamek, das Schloß.

Okno, das Fenster.
 Szyba, die Scheibe.
 Komora, die Kammer.
 Piwnica, der Keller.
 Klucz, der Schlüssel.

Piec, der Ofen.
 Stół, der Tisch.
 Ławka, die Bank.
 Pościel, das Federbett.

Komin, der Kamin.
 Krzesło, der Stuhl.
 Łóżko, das Bett.
 Ręcznik, das Handtuch.

Nóż, das Messer.
 Garnek, der Topf.
 Miotło, der Besen.

Widelce, die Gabel.
 Miska, die Schüssel.
 Siekiera, die Art.

D. Die Thiere. Zwierzęta.

Zwierzę, das Thier.
 Wół, der Ochse.
 Ciele, das Kalb.
 Baran, der Widder.
 Jagnię, das Lamm.

Bydło, das Vieh.
 Krowa, die Kuh.
 Skop, der Schöpse.
 Owca, das Schaaf.

Kozieł, der Bock.
 Swinia, das Schwein, die Sau.
 Koń, das Pferd.
 Ogier, der Hengst.
 Osiele, der Esel.

Koza, die Ziege.
 Prosię, das Ferkel.
 Klacz, die Stute.
 Zrzebie, das Füllen.

Dzik, der Eber.
 Słoń, der Elephant.
 Jeleń, der Hirsch.
 Rys, der Luchs.
 Wilk, der Wolf.
 Lew, der Löwe.
 Malpa, der Affe.

Wielbłąd, das Kameel.
 Łoś, das Elendthier.
 Sarna, das Reh.
 Lis, der Fuchs.
 Niedźwiedz, der Bär.
 Zając, der Hase.
 Królik, das Kaninchen.

Pies, der Hund.
 Kot, der Kater, die Katze.
 Mysz, die Maus.
 Kuna, der Marder.
 Pluskwa, die Wanze.
 Wesz, die Laus.

Suka, die Hündin.
 Szczur, die Ratte.
 Wiewiórka, das Eichhörn-
 chen.
 Jeż, der Igel.
 Pchła, der Floh.

Żółw, die Schildkröte.
 Bobr, der Biber.

Żaba, der Frosch.
 Pająk, die Spinne.

Ryba, der Fisch.
 Węgorz, der Aal.
 Karp', der Karpfen.
 Sum, der Wels.
 Pstrąg, die Forelle.

Wieloryb, der Wallfisch.
 Losoś, der Lachs.
 Sledź, der Hering.
 Szczupak, der Hecht.
 Barwena, die Barbe.
 Lin, die Schleie.

Ptak, der Vogel.
 Kura, die Henne.
 Gołąb, die Taube.
 Geś, die Gans.
 Kuropatwa, das Rebhuhn.

Kogut, der Hahn.
 Kurczę, das Hühnchen.
 Kaczka, die Ente.
 Gąsior, der Gänserich.

Orzeł, der Adler.
 Struś, der Strauß.
 Sowa, die Eule.
 Sęp, der Geier.
 Zoraw, der Kranich.
 Nietoprz, die Fledermaus.

Paw', der Pfau.
 Bocian, der Storch.
 Wrona, die Krähe.
 Kruk, der Rabe.
 Kukulka, der Guckuk.

Jaskółka, die Schwalbe.
 Kawka, die Dohle.
 Słowik, die Nachtigall.
 Kanarek, der Kanarienvogel.
 Szczygieł, der Stieglitz.

Sroka, die Elster.
 Wróbel, der Sperling.
 Zięba, die Fink.
 Przepiórka, die Wachtel.
 Czyżyk, der Zeisig.

Pszczoła, die Biene.
 Szerszeń, die Hornisse.
 Komar, die Mücke.
 Gąsienica, die Raupe.
 Robak, der Wurm.

Osa, die Wespe.
 Mucha, die Fliege.
 Mrówka, die Ameise.
 Chrząszcz, der Käfer.

E. Von den Pflanzen. O roślinach.

Korzeń, die Wurzel.
 Gałąź, der Ast.
 Liście, die Blätter.
 Wierzchołek, der Gipfel.
 Drzewo, der Baum.
 Krzak, das Gesträuch.

Odziomek, der Unterstamm.
 Szczep, die Sprosse.
 Pień, der Stamm.
 Owoc, die Frucht.
 Krzew, die Staude.

Jabłko, der Apfel.
 Wiśnia, die Kirsche.
 Orzech, die Nuß.
 Cytryna, die Citrone.
 Cebula, die Zwiebel.
 Czosnek, der Knoblauch.

Gruszka, die Birn.
 Śliwka, die Pflaume.
 Figa, die Feige.
 Pieprz, der Pfeffer.
 Cynamon, der Zimmt.

Kwiat, die Blume.
 Siano, das Heu.
 Grzyb, der Pilz.
 Kapusta, das Kraut.
 Marchew, die Möhre.
 Rządkiw, der Rettig.
 Pietruszka, die Petersilie.

Ziele, das Kraut.
 Trawa, das Gras.
 Salata, der Salat.
 Bania, der Korbis.
 Rzepa, die Rübe.
 Chrzan, der Meerrettig.
 Ogórek, die Gurke.

Żyto, das Korn.
 Jęczmień, die Gerste.
 Proso, die Hirse.
 Bób, die Bohne.
 Perki, die Erdäpfel.

Pszenica, der Weizen.
 Owies, der Hafer.
 Groch, die Erbse.
 Soczewica, die Linse.

F. Die Metalle. Kruszcze.

Kamień, der Stein.	Żelazo, das Eisen.
Złoto, das Gold.	Srebro, das Silber.
Cyna, das Zinn.	Miedź, das Kupfer.
Krzemień, der Feuerstein.	Ośla, der Wehstein.
Szkło, das Glas.	

Ziemia, die Erde.	Skala, der Felsen.
Piasek, der Sand.	Góra, der Berg.
Dolina, das Thal.	Rzeka, der Fluß.
Strumyk, der Strom.	

G. Der Himmel. Niebo.

Słońce, die Sonne.	Księżyc, der Mond.
Gwiazda, der Stern.	Obłok, die Wolke.
Chmura, die Regenwolke.	Deszcz, der Regen.
Grad, der Hagel.	Śnieg, der Schnee.
Wiatr, der Wind.	Wichr, der Sturm.
Powietrze, die Luft.	Błyskawica, der Blitz.
Grzmot, der Donner.	

H. Die Schule. Szkoła.

Nauczyciel, der Lehrer.	Uczeń, der Schüler.
Lawka, die Bank.	Stół, der Tisch.
Tablica, die Tafel.	Kreda, die Kreide.
Książka, das Buch.	Papier, das Papier.
Arkusz, der Bogen.	Bibuła, das Löschpapier.
Inkaust, die Tinte.	Ołówek, der Bleistift.
Pióro, die Feder.	Piornik, das Federpennal.
Scyzorek, das Federmesser.	Kalamarz, das Dintefaß.

Pismo, die Schrift.	List, der Brief.
Gramatyka, die Grammatik.	Głoska, der Buchstabe.
Słowo, das Wort.	Wiersz, der Vers.
Powieść, die Erzählung.	Pieśń, das Gedicht.
Rachunek, die Rechnung.	Liczba, die Zahl.
Cyfra, die Ziffer.	Miernictwo, die Messkunst,
	Geometrie.

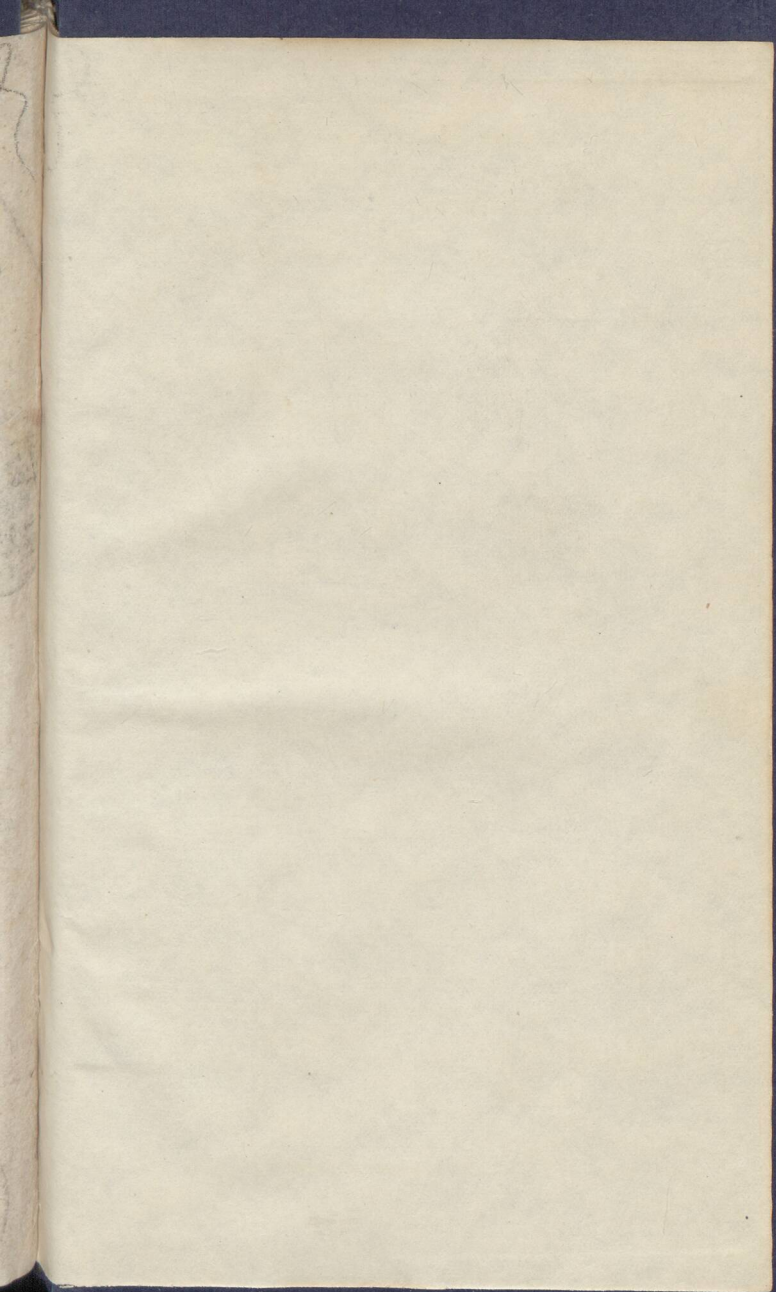
J. Von der Geographie. O geografii.

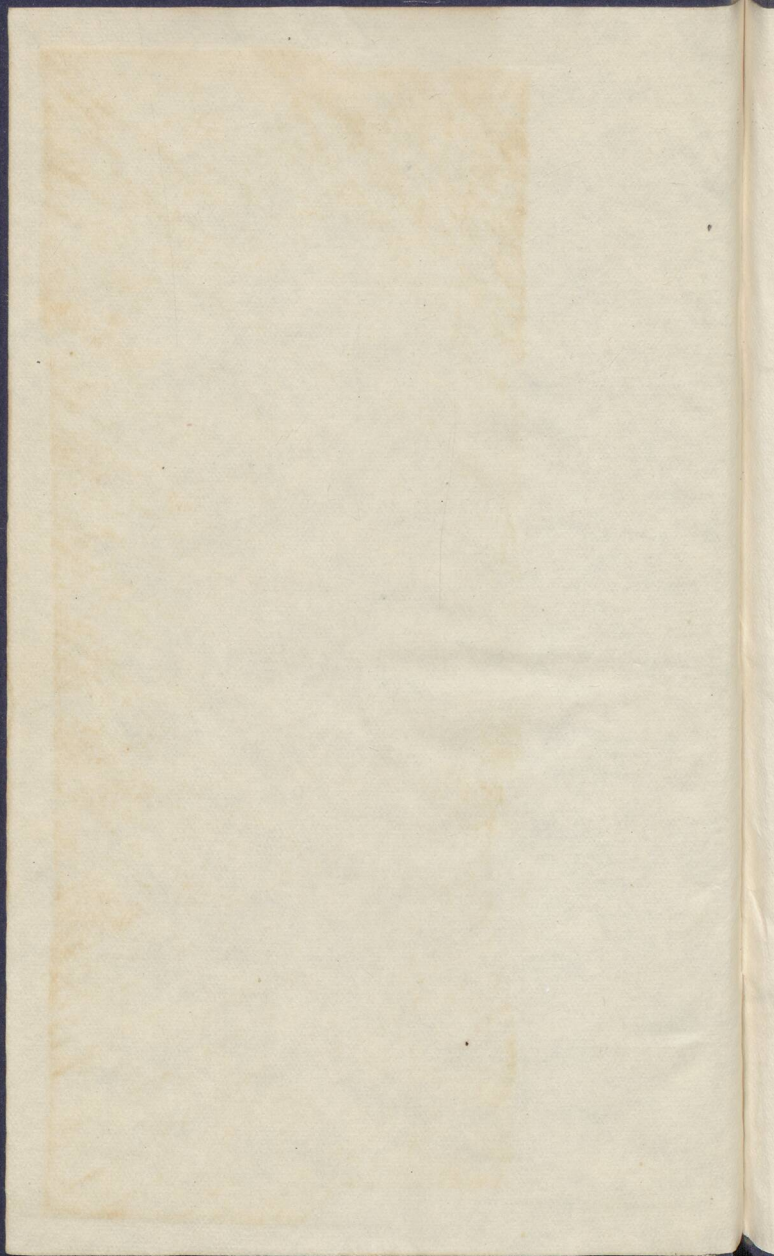
Kray, das Land.	Warta, die Warthe.
Oyczyzna, das Vaterland.	Wisła, die Weichsel.
Hiszpania, Spanien.	Bydgoszcz, Bromberg.
Francya, Frankreich.	Leszno, Lissa.
Paryż, Paris.	Wschowa, Fraustadt.
Anglia, England.	Kargowa, Unruhstadt.
Dania, Dänemark.	Międzychód, Birnbaum.
Szwecya, Schweden.	Skwierzyna, Schwerin.
Rossya, Rußland.	Szamotuly, Samter.
Niemcy, Deutschland.	Pniewy, Pinne.
Prussy, Preußen.	Międzyrzec, Meseritz.
Saxonia, Sachsen.	Lwowek, Neustadt.
Węgry, Ungarn.	Grodzisko, Grätz.
Włochy, Italien.	Babimost, Bomst.
Czechy, Böhmen.	Gniezno, Gnesen.
Polska, Polen.	Wroclaw, Breslau.
Wielkie Xięstwo Poznańskie, das Großherzogthum Posen.	Królewiec, Königsberg.
Poznań, Posen.	Lwów, Lemberg.
Warszawa, Warschau.	Rzym, Rom.
	Wiedeń, Wien.

Znamiona pisarskie.

- (,) Przecinek, Komma.
 (;) Średnik, Semifolon.
 (:), Dwukropek, Kolon.
 (.) Kropka, Punkt.
 (-) Łącznik, Bindezeichen.
 (!) Znak wykrzyknienia, Ausrufungszeichen.
 (?) Znak pytania, Fragezeichen.
 () Nawias, Parenthese.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
UNIWERSYTETU AM. w POZNANIU

228902

Wypożycza się
tylko do czytelní